

Underlagsrapport 2023:3

RUTAVDRAGET OCH JÄMSTÄLLDHET

Beställd från Anita Nyberg

Jämställdhetsmyndigheten publicerar flera olika typer av rapporter. Underlagsrapporter från externa forskare eller aktörer som fungerar som ett kunskapsunderlag är en typ av rapport

Jämställdhetsmyndigheten

Göteborg, april 2023

Underlagsrapport 2023:3

Dnr: ALLM 2022/169

Har du frågor om denna publikation, kontakta:

Peter Vikström, avdelningschef Analys och Uppföljning

Telefon 031-392 90 00

INNEHÅLL

Förord	4
Sammanfattning	5
Inledning	7
Från pigdebatt till RUT-avdrag.....	8
RUT-avdragets bestämmelser	9
Tid ägnat åt oavlönat hushållsarbete och städning.....	10
Fördelas RUT-avdraget jämställt mellan kvinnor och män?	11
Minskar den tid RUT-köparna ägnar obetalt hushållsarbete och ägnar de mer tid till betalt arbete?	18
Har nya arbetstillfällen skapats i hushållstjänstesektorn?	20
Från svarta till vita hushållstjänster?.....	28
Referenser	31

FÖRORD

Den här underlagsrapporten som innehåller en analys av vilka effekter rutavdraget har fått för den ekonomiska jämställdheten har tagits fram av professor emerita Anita Nyberg, Stockholms universitet.

Analysen pekar mot att rutavdraget har ökat den ekonomiska jämställdheten men att det finns tydliga socioekonomiska skillnader. De slutsatser som framförs i rapporten är rapportförfattarens egna och utgör inte Jämställdhetsmyndighetens uppfattning.

Göteborg, april 2023

*Peter Vikström,
Avdelningschef*

SAMMANFATTNING

År 2007 infördes RUT-avdraget av Alliansregeringen. Sedan dess har antalet RUT-köpare ökat dramatiskt och år 2021 köpte närmare 1,2 miljoner människor RUT-tjänster, varav 801 000 köpte städtjänster, dvs omkring 13 procent respektive 10 procent av den vuxna befolkningen köpte RUT-tjänster respektive städtjänster. Statens utgifter uppgick till sju miljarder kronor.

RUT-avdraget handlar i första hand om städtjänster. Städning är i allmänhet inte en eftertraktad syssla varken av kvinnor eller män, men män är mer negativa än kvinnor. Många konflikter i hushållen handlar om städning. Kvinnor och män har olika uppfattningar om vem som gör vad och sannolikt inte minst vem som inte gör vad. Kvinnor ägnar generellt mer tid åt städning än män. Kvinnor i hushåll med låga inkomster ägnar mer tid åt att städa än kvinnor i hushåll med höga inkomster, för män finns ingen signifikant skillnad.

Under perioden 2007–2021 har antalet kvinnor som köper RUT-tjänster varit högre än antalet män och en större andel av det totala beloppet har gått till kvinnor än till män under hela perioden. Totalt har dock fördelningen av antalet RUT-köpare och andel av det totala RUT-beloppet i stort sett legat inom jämställdhetsintervallet. Studerar vi i stället jämställdheten bland RUT-köpare år 2020 inom olika inkomstintervall får vi olika bilder om vi studerar antal eller andel RUT-köpare. Det högsta antalet RUT-köpare finns i lägre inkomstgrupper, medan störst andel RUT-köpare finns i högre inkomstgrupper. Antal kvinnliga RUT-köpare är högre och av det totala RUT-beloppet går ett högre belopp till kvinnor vid lägre inkomster och till män vid högre inkomster. Andelen RUT-köpare och det genomsnittliga avdraget ökar med inkomsten. I samtliga inkomstgrupper är andelen kvinnor och kvinnors genomsnittliga avdrag högre än andelen män och deras genomsnittliga avdrag.

Det angavs tre skäl till att RUT-avdraget skulle bidra till att öka kvinnors arbetskraftsdeltagande och jämställdheten. Det första var att förvärvsarbetande kvinnor skulle kunna köpa RUT-tjänster, minska den tid de ägnar åt obetalt hushållsarbete och öka tiden till betalt arbete. Två studier visar att i RUT-köpande hushåll ökar kvinnors arbetsinkomster. Vad gäller mäns arbetsinkomster var resultatet i den ena studien otydligt och i den andra ökade även mäns arbetsinkomster. I den senare studien ökade kvinnors arbetsinkomster procentuellt mer än mäns, men i kronor räknat ökade mäns inkomster mer än kvinnors, vilket kan tolkas så att RUT bidrar till att minska mäns hushållsarbetstid och öka deras betalda arbetstid, vilket i så fall innebär att jämställdheten har minskat.

I den mån kvinnors arbetskraftsdeltagande och jämställdheten har ökat så gäller det en begränsad andel av RUT-köparna. Det finns kvinnor som köper RUT-tjänster regelbundet, minskar sin hushållsarbetstid, ökar sin betalda arbetstid och har hög lön, å andra sidan finns också kvinnor som inte köper RUT-tjänster, använder mycket tid till hushållsarbete, lönearbetar deltid och har låg lön. Skillnaden vad gäller obetalt och betalt arbete mellan kvinnor ökar. Det gäller också mellan å ena sidan kvinnor som har föräldrar med tillräckligt hög pension och som köper RUT-tjänster eller som har högavlönade barn som kan köpa RUT-tjänster åt dem och å andra sidan de som inte har det, utan får bistå sina föräldrar med egna arbetsinsatser. RUT-bidraget bidrar till att öka jämställd-

heten för en relativt liten grupp högavlönade kvinnor eller kvinnor i höginkomsthushåll men inte för en större grupp lågavlönade kvinnor eller kvinnor i låginkomsthushåll.

En mycket stor majoritet av de som köper RUT-tjänster gör inte det för att öka arbetskraftsdeltagande eller jämställdheten utan av helt andra skäl. En stor sådan grupp är kvinnor och män 65+ år. De utgör närmare 40 procent av alla RUT-köpare och 30 procent av det totala RUT-avdraget går till dem. För det andra har vi alla de RUT-köp av olika slag som är sällanköp som inte heller påverkar jämställdheten. För det tredje köper många män 20–64 år RUT-tjänster. De får 44 procent av det totala RUT-beloppet. De köper sannolikt inte RUT-tjänster för att minska sin hushållsarbets tid och öka sin betalda arbetstid och skulle de göra det så ökar inte jämställdheten generellt.

Det andra skälet till att RUT-avdraget skulle öka kvinnors arbetskraftsdeltagande är att de nya arbetstillfällena i hushållstjänstsektorn skulle tillfalla kvinnor eftersom dessa sysslor är kvinnokodade. Det tredje skälet var att de kvinnor som arbetade svart med dessa sysslor skulle kunna övergå till att arbeta vitt. I och med att RUT-avdraget infördes växte en vit marknad för hushållstjänster fram. Nya företag startades och antalet sysselsatta i hushållstjänstbranschen har ökat. Kunskapen om antal saknas, men jämställdheten vad gäller företagare tycks vara god i så måtto att drygt hälften av företagarna är kvinnor, vilket innebär att andelen kvinnor bland RUT-företagarna är högre än i privat sektor generellt, därmed kan göras gällande att jämställdheten på arbetsmarknaden i stort har ökat. En majoritet av de som anställts i RUT-sektorn är kvinnor, vilket också kan sägas ha bidragit till att jämställdheten på arbetsmarknaden stärkts, mot bakgrund av att många kvinnor i RUT-branschen är utrikes födda, vilka i högre grad är arbetslösa och har lägre sysselsättningsgrad än svenskfödda.

Kvinnors arbetskraftsdeltagande har ökat och därmed jämställdheten, men möjligen i begränsad omfattning eftersom för det första är långt ifrån alla RUT-företagarna och RUT-anställda är nya på arbetsmarknaden. En majoritet av dem var sysselsatta redan innan. Räknar vi endast de som var arbetslösa eller ekonomiskt utsatta innan RUT är ökningen i kvinnors arbetskraftsdeltagande betydligt mindre. Ställer vi ytterligare krav vad gäller kvinnors betalda arbete och jämställdhet i termer av att det ska innebära ekonomisk självständighet är resultatet än mer osäkert. Såväl företagare som anställda i RUT-branschen förefaller ha låga inkomster, arbetar ofta deltid och endast delar av året. Andra kanske har ett annat arbete och har RUT som en sidoinkomst. För de kvinnor som gått från svart arbete till vitt arbete har det inneburit större trygghet och tillgång till socialförsäkringar. Om detta har skett och i så fall i vilken omfattning finns inga uppgifter om. Det tycks framför allt vara den vita hushållstjänstsektorn som vuxit, men det betyder inte att den svarta hushållssektorn försvunnit, men den har antagligen antagit nya former.

Generellt är ett stort problem bristen på tidigare forskning och kunskaper när en ska försöka utröna vad RUT-avdragets införande har haft för betydelse för jämställdheten.

Om kvinnor köper RUT-tjänster och minskar den tid de ägnar åt oavlönat hushållsarbete och ökar den tid de ägnar betalt arbete och om andra kvinnor, som har svårt att hitta jobb eller som jobbar svart, utför dessa sysslor som avlönat vitt arbete ökar kvinnors betalda arbete och jämställdheten, men å andra sidan upprätthålls en annan dimension av ojämställdheten, nämligen könssegregeringen.

INLEDNING

RUT-avdraget (Renhållning, Underhåll, Tvätt) infördes av Alliansregeringen år 2007. Antalet RUT-köpare har sedan dess ökat dramatiskt. År 2021 köpte 1,2 miljoner människor RUT-tjänster, varav 801 000 köpte städtjänster (Skatteverket 2022) och statens utgifter för RUT-avdraget uppgick till sju miljarder kronor. Som jämförelse kan nämnas att i statens budget för 2023 anslogs 6 miljarder kronor i ökat statsbi-drag till kommuner och regioner, 6,73 miljarder kronor till till-fälligt sänkt skatt på bensin och diesel och medel till biståndspolitiken minskades med 7,29 miljarder kronor (Prop. 2022/23:1).

Ett syfte med införandet av RUT-avdraget var att öka den ekonomiska jämställdheten. Ekonomisk jämställdhet är ett delmål i den svenska jämställdhetspolitiken och innebär att kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut. RUT-avdraget antogs kunna bidra till det delmålet. Tre skäl angavs för att så skulle bli fallet (Prop. 2006/07:94, s 55):

- för det första kan köparna av RUT-tjänster minska den tid de ägnar åt obetalt hushållsarbete och i stället ägna mer tid åt betalt arbete,
- för det andra skapas nya arbetstillfällen i hushållstjänstsektorn och
- för det tredje omvandlas så kallade svarta hushållstjänster till så kallade vita hushållstjänster.¹

Utgångspunkten är, paradoxalt nog kan kanske tyckas, könssegregeringen där såväl de obetalda som de betalda hushållstjänsterna uppfattas som kvinnoysslor. Om förvärvsarbetande kvinnor som utför oavlönat hushållsarbete minskar sin hushållsarbets tid och ökar den tid de ägnar betalt arbete och om andra kvinnor som har svårt att hitta jobb eller som jobbar svart utför dessa sysslor som betalt vitt arbete ökar jämställdheten. RUT-avdraget syftar således till att öka kvinnors betalda arbete och därmed befrämja jämställdheten, inte att gynna jämställdheten genom att öka mäns incitament att delta mer i det obetalda hushållsarbetet.

Huruvida RUT-avdraget har ökat kvinnors betalda arbete som RUT-köpare såväl som RUT-utförare undersöks utifrån de tre ovan nämnda skälen. För att kontextualisera presenteras först något om bakgrunden till RUT-avdraget, dess bestämmelser samt situationen och utvecklingen av den tid som ägnas oavlönat hushållsarbete och städning, därefter undersöks om RUT-avdraget fördelas jämförbart mellan kvinnor och män. RUT-avdraget har uppenbara klassmässiga och etniska dimensioner, vilka dock inte är i fokus här, men i källorna till denna rapport nämns ofta RUT-köparnas inkomster och när det gäller RUT-utförarna nämns etnicitet.

Denna underlagsrapport baserar sig på tidigare utredningar, forskning, SCB:s tidsanvändningsstudier samt SCB:s och Skatteverkets statistik gällande RUT-avdrag, allt

¹ Termerna svart respektive vitt arbete används i Regeringens proposition 2006/07:94 och av Skatteverket (2011) med betydelsen (löne)arbete som inte beskattas respektive (löne)arbete som beskattas enligt gällande regler. Även i denna artikel används termerna svart och vitt.

gäller i huvudsak situationen i Sverige. Tidigare forskning är dock begränsad och har inte sällan en del på nacken.

Från pigdebatt till RUT-avdrag

Vid ett socialdemokratiskt ekonomiskt seminarium 1993 förde nationalekonomen och sedermera den moderata riksdagsledamoten Ann-Marie Pålsson fram ett förslag om skattelättnader för hushållstjänster.² LO-ekonomen Villy Bergström protesterade och menade att det skulle innebära ett återtåg till vad han kallade ”pigsamhället” (Öberg 1999, s 189ff; Platzer 2004). Begreppet påminde människor om klassamhället i början av 1900-talet när det vanligaste yrket för kvinnor var hembiträde (Nyberg 1989, kap. 9). Antalet husligt anställda steg oavbrutet fram till 1930 när det var som högst. Samtidigt, men också längre fram i tiden, fanns även gifta arbetarklasskvinnor som städade i andras hem några timmar då och då. Båda dessa grupper försvann när nya arbetstillfällen öppnade sig för kvinnor i industri, handel, på kontor och i den kraftigt expanderande offentliga sektorn. Få personer hade någon anställd för att städa hemmet på 1970-talet. Normen blev att var och en ”skulle ta hand om sin egen skit” (Platzer 2004, s 25). Det bör påpekas att detta gällde kvinnor, men knappast män.

Trots pigdebatten på 1990-talet finns det likheter mellan *Tjänsteutredningen* (SOU 1994:43) som tillsattes av den moderata skatteministern Bo Lundgren och *Tjänstebeskattningsutredningen* (SOU 1997:17), som tillsattes av Socialdemokraterna och som genomfördes av LO-ekonomen Dan Andersson. Båda utredningarna föreslog skattelättnader för ROT-tjänster (Renovering, Ombyggnad, Tillbyggnad) och RUT-tjänster. Dan Andersson ville begränsa skattelättnaderna för RUT-tjänster till pensionärer. *Tjänsteutredningen* föreslog att hushållstjänster skulle undantas från moms och att hushållen skulle kunna göra avdrag för kostnader på upp till 40 000 kr om året.

Före valet 2002 kom samtliga partier till höger överens om att om de kom till makten skulle de införa skattelättnader för hushållstjänster (Nyberg 2013, s 117ff). De röd-gröna partierna argumenterade emot och menade att det fanns en risk att kostnaderna skulle bli höga och sysselsättningsökningen begränsad. Höginkomsttagare skulle gynnas men inte jämställdheten eftersom män fortfarande inte skulle ta ansvar för barn och hushållsarbete. Skattelättnader skulle motverka både jämställdhet och jämlikhet. Under en period fanns en relativt klar vänster-höger skillnad med de röd-gröna partierna negativa och Allianspartierna positiva. Idag är endast Vänsterpartiet helt emot skattelättnader för hushållstjänster.

Även om normen har förändrats finns det fortfarande de som inte tycker att det känns rätt att köpa städtjänster (Ambjörnsson 2018, kap. 5). Andra menar att det inte finns någon anledning att skämmas över att anlita någon att städa i hemmet så länge det är fråga om avtalsenliga villkor. Dessutom innebär det att detta arbete erkänns som ett riktigt arbete. Att tala om pigor är då att nedvärdera kvinnors arbete. Flera undersökningar visar också att hushållsnära tjänster i stort blivit accepterade (Skatteverket 2011, s 19; Omega 2014, s 2). En undersökning från 2015 om hur människor ställde sig generellt till användandet av hushållsnära tjänster, som städtjänster och trädgårdsskötsel, var 39

² 1994 publicerade Ann-Marie Pålsson tillsammans med Erik Norrman en bok *Finns det en marknad för hemarbete?*.

procent mycket positiva och 44 procent var ganska positiva (Hemfrid 2015).³ Åtta procent svarade att de var ganska negativa och tre procent var mycket negativa. Inställningen skiljde sig inte åt mellan könen.

RUT-avdragets bestämmelser

När Allianspartierna kom till makten hösten 2006 introducerade de en skattereduktion för hushållstjänster, det s k RUT-avdraget, den 1 juli 2007 (SOU 2020:5, kap 3). Reduktionen kunde som högst bli 50 000 kronor per person och år. Den inkluderade städning, barnpassning, vård av kläder, matlagning och gräsklippning och andra uppgifter som utförs i eller nära den sökandes eller dennes föräldrars hem. Skattereduktionen uppgick till 50 procent av arbetskostnaderna. Från 1 januari 2008 inkluderas också hushållstjänster som löneförmån.⁴ Dessutom infördes 2009 fakturamodellen som innebär att köparen av tjänsten får skattelättnaden direkt vid köpet genom att avdraget görs på fakturan, vilket avsevärt förenklar användningen av avdraget för köparen.

Den 1 januari 2013 infördes RUT-avdrag för läxhjälp, men drygt ett och ett halvt år senare slopades den möjligheten. År 2015 infördes strängare krav på hur RUT ska redovisas. Den 1 januari 2016 begränsades avdragsrätten för städarbete till enklare städtjänster och flyttstädning, och matlagning och grovstädning utgick. Samtidigt inkluderades nya områden som flyttjänster, fler trädgårdstjänster och IT-tjänster som ett resultat av migrationsuppörelsen.⁵ Från 1 januari 2017 ingår reparation och underhåll av vitvaror och från 2021 även möblering, tvätt vid tvättinrättning, transport av bohag och lösöre till försäljning samt tillsyn av bostad.

Taket för RUT-avdraget sänktes den 1 januari 2016 från 50 000 kronor till 25 000 kronor för den som inte hade fyllt 65 år vid beskattningsårets ingång. Från och med 1 juli 2019 räknas RUT- och ROT-avdraget ihop och är på högst 75 000 kronor sammantaget per person, varav högst 50 000 kronor får avse ROT-arbeten. Detta kan möjligen ha betydelse för utnyttjandet av RUT-avdraget och jämställdheten eftersom utrymmet för hushållstjänster minskar. Dessutom är flera av de sysslor som inkluderats i RUT-avdraget på senare år mer manligt kodade.

Det kan påpekas att RUT-avdraget är en skattereduktion. Skattelättnader för till exempel resor till arbetet minskar beskattningsbar inkomst och inkomstskatten blir lägre för höginkomsttagare än låginkomsttagare även om skattelättnaden är av samma storlek. En skattereduktion däremot påverkar inte beskattningsbar inkomst, vilket innebär att alla som får en skattereduktion på till exempel 4 000 kronor minskar sin skatt med detta belopp oavsett inkomst.

Inte endast Sverige utan också andra länder (Belgien, Danmark, Finland, Frankrike, Nederländerna, Norge, Spanien, Tyskland) har eller har haft skattelättnader för hushållstjänster. I flera av dessa länder infördes skattelättnader när vänsterpartier hade makten (Platzer 2006).

³ Mätningen genomfördes av Sifo på uppdrag av Hemfrid mellan den 2 och 5 november 2015 med 1 000 svarande. Hemfrid startade 1996 och är ett av de största hemserviceföretagen i Sverige.

⁴ Under 1990-talet blev hushållstjänster en vanlig löneförmån (Platzer 2004, s 53).

⁵ Regeringen (S och Mp) kom 2015 tillsammans med Moderaterna, Centerpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna fram till en bred migrationsuppörelse som innehöll dels tidsbegränsade insatser för att "skapa ordning och reda i mottagandet", dels långsiktiga åtgärder för att stärka etableringen av nyanlända (Migrationsinfo.se 2016)

Tid ägnat åt oavlönat hushållsarbete och städning

Ett syfte med RUT-avdraget är att den tid i första hand kvinnor ägnar åt oavlönat hushållsarbete kan minska och i stället ägnas åt betalt arbete. Nedan diskuteras kortfattat något om den tid som ägnas oavlönat hushållsarbete enligt SCB:s tidsanvändningsstudier. Sådana undersökningar har genomförts 1990/91, 2000/01, 2010/11 och 2021. De tre första är relativt jämförbara, men det gäller inte den senaste undersökningen.

Mellan 1990/91 och 2010/11 minskade den totala arbetstiden för såväl kvinnor som män (20–64 år) (SCB 2012, Tabell 5.1 och 7.1). Samtidigt ökade dock kvinnors förvärvsarbetstid med ungefär en halvtimme per dygn, däremot minskade mäns med mer än en halvtimme. Kvinnor minskade den tid de ägnade hushållsarbete med lite drygt trekvart, medan mäns ökade med fem minuter. Män som utövat någon form av omsorg om de egna barnen gjorde detta i genomsnitt 18 minuter mer per dygn 2010/11 jämfört med början av 2000-talet och kvinnor 7 minuter mer. Enligt undersökningar från 1980- och 1990-talen var att ägna tid med barnen den mest önskvärda aktiviteten, följt av marknadsarbete för såväl kvinnor som män. Både kvinnor och män tyckte sämst om att städa, men män tyckte ännu sämre om det än kvinnor (Hallberg och Klevmarken 2003, s 213; se även Flood och Gråsjö 1997, s 182).

Merparten av de RUT-tjänster som köps gäller städning. Därför ägnas här lite extra uppmärksamhet åt denna aktivitet. Enligt tidsanvändningsstudien 1990/91 var att ta initiativ till att städa liksom att utföra städningen mycket ojämnt fördelat (SCB 1992, diagram 6.3). Kvinnor tog både initiativ till och de städade mest. Män gjorde i mycket liten utsträckning anspråk på att det var de själva som tog initiativet. Det gällde dock inte bland de yngre och barnlösa, där en större andel av männen än av kvinnorna ansåg att initiativet togs lika ofta av dem själva som av deras sambor. I en annan studie ansåg männen att hushållsarbetet delades i betydligt större utsträckning än vad kvinnorna menade var fallet (Nordenmark 1997, s 308). Denna studie visade också att även om mannen var arbetslös och kvinnan heltidsarbetande var det ändå i en majoritet av dessa hushåll kvinnan som stod för merparten av städningen. Mellan början av 1990-talet och 2010/11 minskade den tid kvinnor ägnade åt städning i genomsnitt med 8 minuter och det skedde mindre frekvent. Männens insatser var oförändrade och ungefär hälften så stora som kvinnornas (SCB 2012, Tabell B:16b).

SCB:s senaste tidsanvändningsstudie från 2021 är av flera skäl inte jämförbar med tidigare studier. Den visar att kvinnor 18–84 år i genomsnitt ägnade 54 minuter per dygn till att städa och män 34 minuter (SCB 2022a). I att städa ingår i denna tidsundersökning aktiviteter som att diska, bädda, tömma sopor och plocka undan i hemmet. Såväl kvinnor som män ägnar mer tid åt att städa på veckosluten än på vardagar.

Generellt ägnar kvinnor mer tid än män åt att städa oavsett inkomster, ålder, om de arbetar heltid eller deltid, är sammanboende eller inte och om de har barn eller inte. Bland kvinnor ägnar sig de som är sammanboende och har barn och kvinnor med låga inkomster mest tid till att städa (59 minuter), minst tid gäller för unga kvinnor (18–24 år) (42 minuter) och kvinnor med höga inkomster (38 minuter), det sistnämnda är lika mycket som de män som ägnar mest tid till att städa gör; män 25–44 år, 65–74 år och ensamstående med barn (38 minuter). Minst tid gäller bland män i samma kategorier som bland kvinnor, nämligen de med höga inkomster (30 minuter) – men bland män med olika inkomstlägen fanns ingen signifikant skillnad – och unga (män) (25 minuter). Om kvinnor och män med höga inkomster ägnar minst tid till städning har att göra med

att de köper RUT-tjänster är dock oklart. I studien visas nämligen att den tid som ägnas åt städning inte skiljer sig åt mellan de som har använt RUT jämfört med hela befolkningen. Dock om kvinnor (och män) med höga inkomster ägnar betydligt mindre tid till städning än kvinnor (och män) med låga inkomster och om denna städning inte heller kompenseras av att någon annan gör det, borde det innebära att höginkomsthushåll har det betydligt stökigare hemma än låginkomsthushåll, vilket är svårt att tänka sig.

När det gäller hushållsarbete och städning ägnar kvinnor mer tid åt detta än män och när det gäller att öka jämställdheten tycks det främsta alternativet inte vara ett ökat engagemang från mäns sida utan ett minskat från kvinnors. Ett alternativ till ökat åtagande från mäns sida för att minska kvinnors tid till oavlönat hushållsarbete och städning skulle kunna vara RUT-tjänster. Det var ett av argumenten för introduktionen av RUT.

Fördelas RUT-avdraget jämställt mellan kvinnor och män?

Enligt Prop. 2006/07:94 ökar skattereduktionen för hushållstjänster ”möjligheterna för hushållen att köpa dessa tjänster och på så sätt förbättras möjligheterna för framför allt kvinnor att frigöra obetalt hemarbete mot betald arbetstid eller utbildning, därmed kan kvinnors yrkesposition och ekonomiska självständighet stärkas. Skattereduktion medför mer lika villkor för kvinnor och män att kombinera familjeliv och arbetsliv” (s 56).

Om en skattereduktion på hushållstjänster införs förväntas priset sjunka och efterfrågan öka. Effekterna förväntas bli kraftigare än vad gäller många andra varor och tjänster eftersom efterfrågan på hushållstjänster är mer priskänslig och produktionen arbetsintensiv. Det kan nämnas att i samband med att RUT-avdraget infördes sjönk priset på städtjänster motsvarande i princip hela subventionen och prisökningarna låg därefter i nivå med inflationen åtminstone fram till januari 2017 (Rickne 2021, s 15). Enligt Riksrevisionen ökade dock timpriserna för RUT-tjänster mellan 2015 och 2017 med 13,7 procent, vilket var mer än vad den normala löneutvecklingen kan förklara. En anledning till detta skulle kunna vara att sammansättningen av RUT-tjänster förändrades och olika RUT-tjänster har olika timpriser (Riksrevisionen 2020, s 25). Möjligen förändrades inte priset på just städtjänster särskilt mycket. Enligt *Tjänstebeskattningsutredningen* (SOU 1997:17, s 353) kostade en vit städtimme då 200 kronor. Söker en på nätet idag efter pris per timme för städning anges att de flesta företag tar runt 200 kronor i timmen efter RUT-avdrag, vilket skulle betyda att priset inte har förändrats (Lyckorum 2022)!

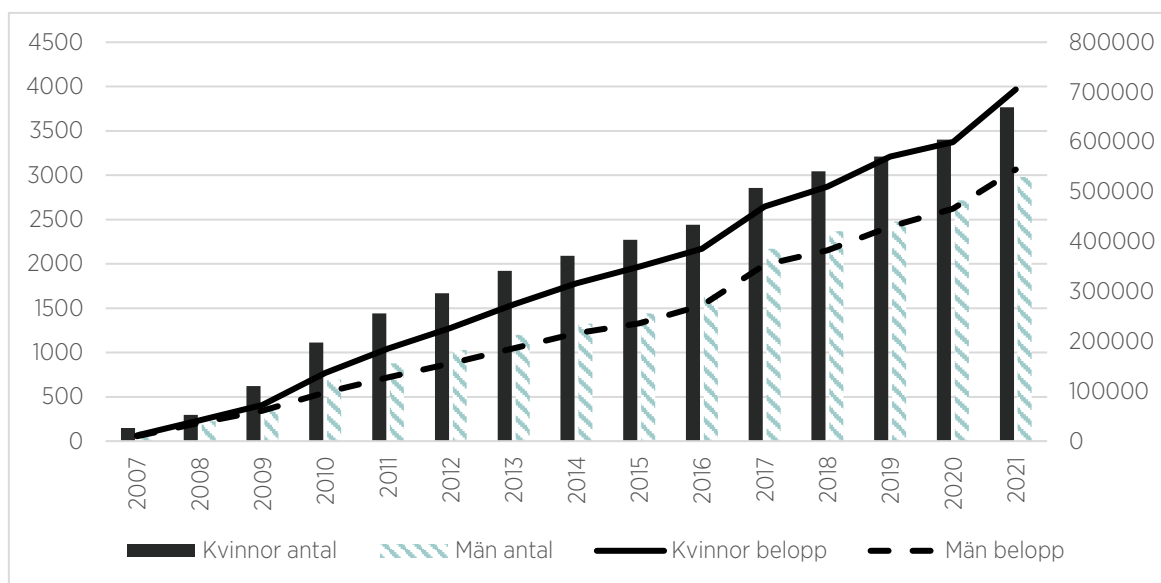
När RUT-avdraget infördes sjönk priset på hushållstjänster och efterfrågan ökade. Den tid RUT-köparna ägnar åt obetalt hushållsarbete kan då minska och den tid som ägnas betalt arbete öka. Detta är dock inte givet eftersom det kan finnas många olika skäl till att köpa hushållstjänster, kanske vill en ha det mer välstädat, dvs höja kvalitén, ägna mer tid åt barnen, att träna eller undvika konflikter inom familjen, särskilt som kvinnor och män har olika uppfattningar om vem som tar initiativ, hur mycket var och en gör och om arbetet ens behöver göras (se t.ex. Nordenmark 1997, s 308; Ahrne och Roman 1997, s 175; Ernsjö Rappe och Strannegård 2004, kapitel 6; Hemfrid 2020).

RUT-köparna 2007–2021

Antalet individer som använder RUT-avdrag har ökat kraftigt. Antalet hushåll som nyttjade hushållstjänster före RUT beräknades uppgå till cirka 5 000–8 000 (Prop. 2006/07:94, s 24). År 2007 använde 26 000 kvinnor och 20 000 män avdraget och år 2021 hade antalet ökat till 670 000 kvinnor och 530 000 män (se Diagram 1). De totala

utgifterna för staten har också vuxit starkt. De uppgick till 120 miljoner kronor 2007 och ökade till omkring 7 miljarder kronor år 2021, varav nästan 4 miljarder gick till kvinnor och drygt 3 miljarder till män.

Diagram 1 Antal RUT-köpare och totalt RUT-belopp, mkr, kvinnor och män, 20+ år*, 2007–2021

Källa: 2007–2020 20+ år SCB 2022b; 2021 17+ år* Skatteverket 2022

Av diagram 1 framgår att antalet kvinnor som fått RUT-avdrag är högre än antalet män och att det totala belopp som gått till kvinnor är större än det som gått till män samtliga år. Fördelningen av det totala beloppet mellan kvinnor och män är relativt stabil och ligger inom jämställdhetsintervallet (40–60 procent) under hela perioden. Däremot finns det en övervikt för kvinnorna bland antalet RUT-köparna mellan åren 2010–2016. Sedan dess är dock fördelningen även när det gäller köpare jämställd. År 2007 utgjorde kvinnor 57 procent av RUT-köparna och år 2021 56 procent, vilket innebär att män utgjorde 43 respektive 44 procent. Ser vi till det totala beloppet 2007 gick 54 procent till kvinnor och 2021 56 procent och därmed 46 procent respektive 44 procent till män.

Kvinnor 65+ år är de flitigaste användarna av RUT-tjänster, andelen ökade från 1 procent 2007 till 20,6 procent 2020. Därefter kommer män i samma ålderskategori som ökade från 0,8 procent till 17,1 procent, på tredje plats kommer kvinnor 20–64 år från 0,6 procent till 12,4 procent och på fjärde plats män i samma ålderskategori från 0,5 procent till 9,8 procent 2020.⁶

Att andelen bland 65+ år har ökat mer än bland de som är yngre har att göra med situationen i äldreomsorgen. Antalet personer i äldreboende har minskat kraftigt och

⁶ Enligt SOU 2020:52 (s 143) finns inte någon tillgänglig statistik över hur många som gör RUT-avdrag för tjänster som utförs hos föräldrar. Utredningen har uppfattningen att möjligheten inte är allmänt känd och inte heller används i någon större omfattning. Enligt en tidigare utredning avsåg 264 ansökningar av 25 000 RUT-tjänster i föräldrars bostad (SOU 2008:57, s 54).

ökningen i hemtjänsten har inte täckt upp för nedskärningarna i äldreboendet (Rostgaard m.fl. 2022). En mindre andel äldre får mer intensiv vård. Fokus har förändrats från hushållsarbete till vård med medicinska inslag. Eftersom kvinnor lever längre än män blir de beroende av annan hjälp. Kvinnliga anhöriga får rycka in och de som också förvärvsarbetar kan känna sig pressade. Hjälp från släktingar är vanligare bland äldre människor som har lägre utbildning och inkomst. Givet att avgifterna i hemtjänsten är både inkomstrelaterad och beroende av antal hjälptimmar kan RUT-tjänster vara billigare för äldre människor med något högre pension och begränsade hjälpbehov. Detta förstärker skillnader mellan könen och de med låga inkomster och de med något högre.

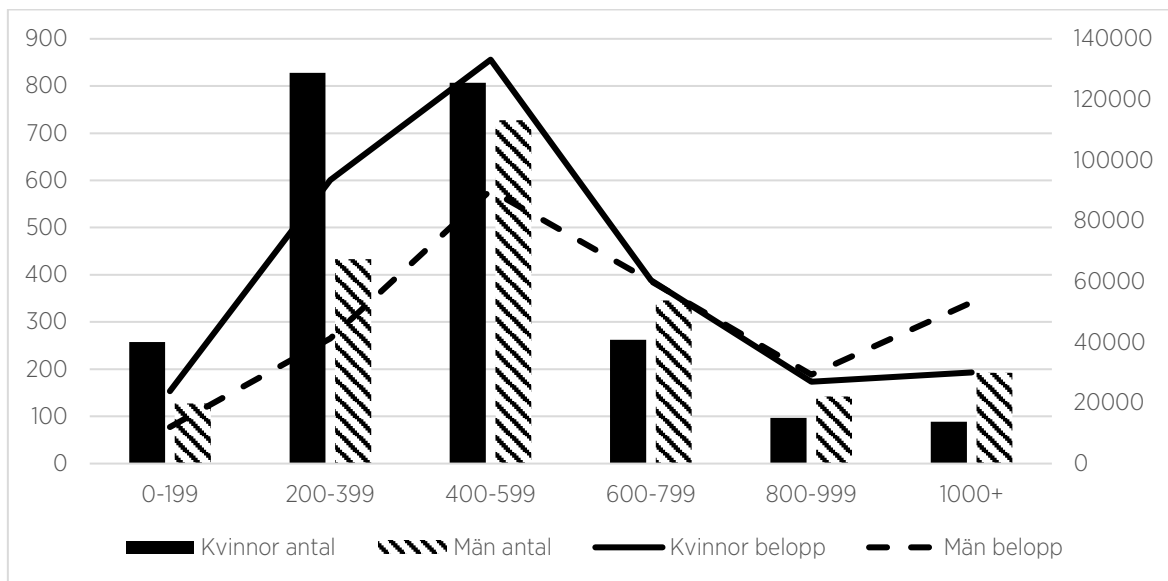
RUT-köparna 2020

År 2020 var antalet RUT-köpare inom jämställdhetsintervallet, kvinnor 56 procent och män 44 procent. Det gäller också det totala RUT-beloppet, kvinnor fick 57 procent och män 43 procent. Men eftersom inkomstens storlek har stor betydelse för RUT-köpen behöver det inte betyda att jämställdhet råder på alla inkomstnivåer.

Diagram 2 visar antalet RUT-köpande kvinnor och män samt det totala RUT-beloppet fördelat på kvinnor och män i olika inkomstgrupper. Trots att RUT-avdrag endast får göras mot skattebetalningar återfinns ett antal RUT-köparna bland de som saknar beskattningsbara förvärvsinkomster.⁷ Det beror på att avdraget också får göras mot fastighetsskatt och fastighetsavgift. I samtliga inkomst kategorier fram till och med förvärvsinkomster på 599 000 kronor är såväl antalet kvinnor 20–64 år som kvinnors andel av det totala RUT-avdraget större än mäns. Bland personer med inkomster på 600 000 kronor och mer är antalet män högre, men beloppet som går till kvinnor är högre fram till 799 000 kronor, därefter är beloppen lika för kvinnor och män fram till och med 999 000 kronor, bland miljonärerna är dock beloppet större bland män än kvinnor. Antalet RUT-köpare och RUT-beloppets storlek är bland annat beroende av hur många personer totalt som finns inom varje inkomstkategori. De flesta kvinnor och män finns i inkomstintervallet 200 000–399 000 kronor.

Diagram 2 Antal RUT-köpare och totalt RUT-belopp, mkr, efter beskattningsbar förvärvsinkomst, kvinnor och män, 20–64 år, 2020

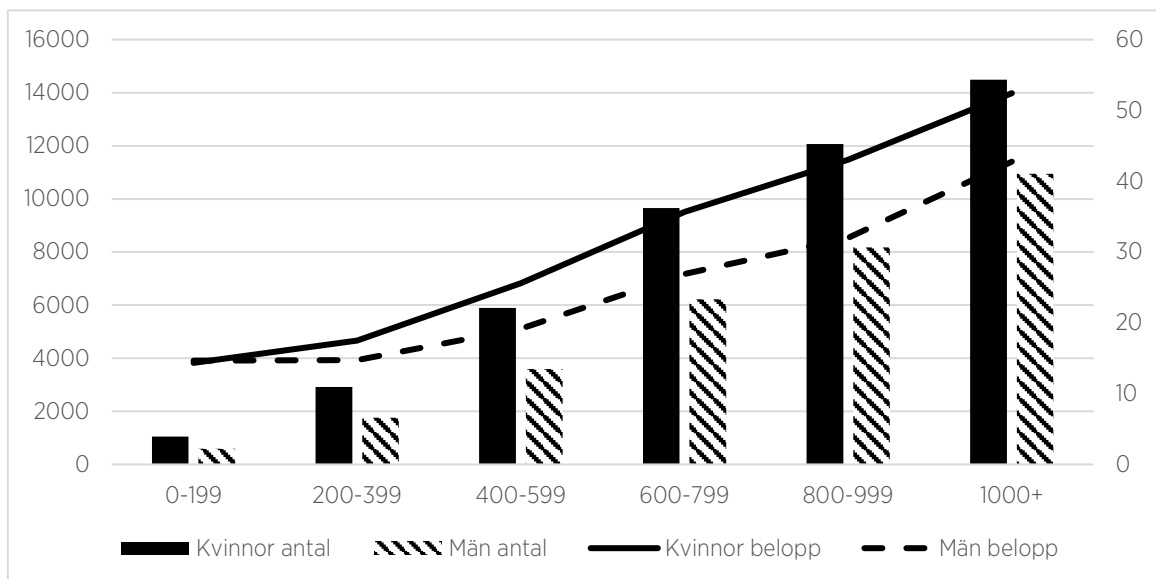
⁷ I beskattningsbar förvärvsinkomst ingår inkomst av tjänst och inkomst av näringsverksamhet. I inkomst av tjänst ingår förutom löneinkomst även inkomst från pension och skattepliktiga socialförmåner, t.ex. arbetslös-hets- och föräldrapenningar, men minus allmänna avdrag och grundavdrag. Grundavdraget är högre i vissa inkomstintervall, vilket syftar till att minska skatten för låg- och medelinkomsttagare. Personer över 65 år får ett högre grundavdrag än andra inkomsttagare. Kapitalinkomster ingår inte i beskattningsbar förvärvsinkomst.

Källa: SCB 2022b och egna beräkningar

Ser vi i stället på andelen kvinnor och män och det genomsnittliga RUT-avdraget i de olika inkomstgrupperna får vi en annan bild (se diagram 3). Vi ser då att andelen RUT-köpare stiger med ökande inkomster, det gäller också avdragets storlek. Vi ser också att andelen RUT-köpande kvinnor är högre i alla inkomstgrupper än andelen män och att det genomsnittliga RUT-avdraget är högre för kvinnor än för män i samtliga inkomstlägen.

Diagram 3 Andel RUT-köpare av befolkningen, %, och genomsnittligt RUT-avdrag, tkr, efter beskattningsbar förvärvsinkomst, kvinnor och män, 20–64 år, 2020

Källa: SCB 2022b och egna beräkningar

I många höginkomsthushåll är sannolikt såväl kvinnor som män höginkomsttagare, högt utbildade och lönearbetar många timmar. De har råd att köpa RUT-tjänster regelbundet,

t.ex. några timmars städning varje eller varannan vecka. SCB:s senaste tidsanvändningsstudie från 2021 visade visserligen att det inte var någon skillnad mellan den tid som befolkningen generellt ägnade åt städning och de som köpte RUT-tjänster, men den visade också att kvinnor och män med höga inkomster kronor ägnade minst tid till städning (SCB 2022a). Kanske berodde den korta tid höginkomsttagare ägnar hushållsarbete trots allt på att de köper RUT-tjänster.

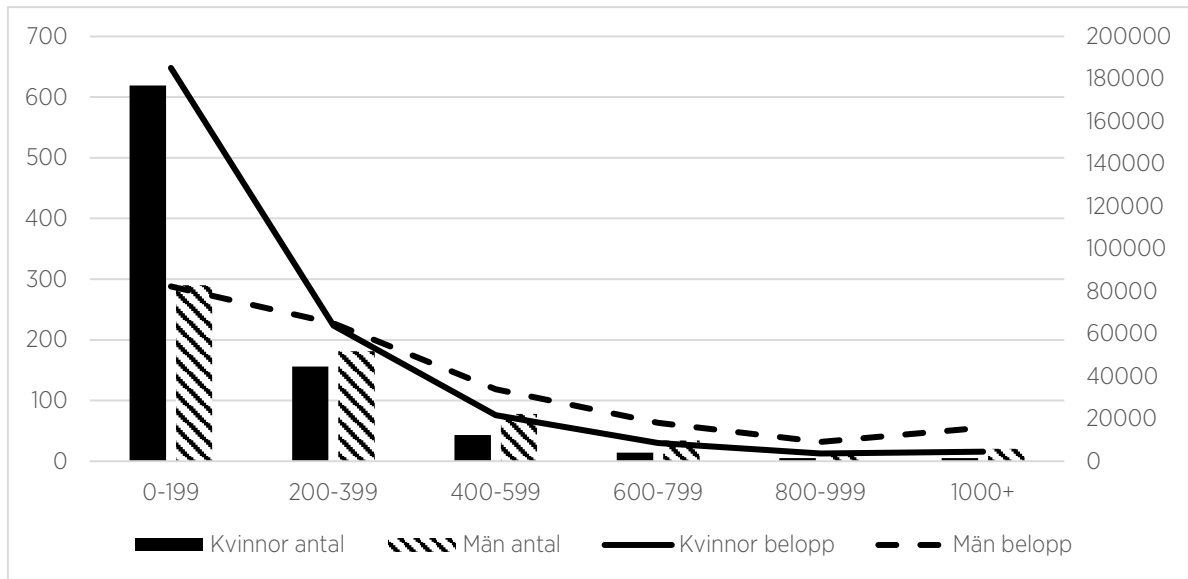
Inte enbart kön och inkomster har betydelse för nyttjandet av RUT. En rapport från LO (2010) gällande RUT-avdrag 2008 visade att det var betydligt vanligare med RUT-avdrag bland sammanboende än bland ensamstående och vanligare bland sammanboende med barn än sammanboende utan barn och vanligare bland ensamstående med barn än ensamstående utan barn. Bland de ensamstående nyttjade kvinnor möjligheten oftare än män. RUT-avdragets genomsnittliga storlek följde samma mönster som nyttjandet i olika kategorier. I alla hushållskonstellationer var det dock tydligt att de med högre inkomster nyttjade RUT-avdrag i större utsträckning än de med lägre inkomster (se även Skatteverket 2018). Enligt Riksrevisionen (2020, s 32) hade 31 procent av hushållen som köpte RUT-tjänster 2017 hemmavarande barn. Denna grupp använde RUT-tjänster i större omfattning än andra hushåll och deras andel av de totala RUT-avdragen uppgick till 44 procent.

Även ålder spelar roll för i vilken utsträckning RUT-tjänster köps (SOU 2020:5, tabell 4.1 och 4.2). Bland personer under 65 år fanns år 2017 den största andelen (12,9 procent) bland de som var 40–44 år, därefter kommer 35–39 år och 45–49 år (11,8 procent). Andelarna bland de som är yngre än 35 år är betydligt lägre. I alla ålderskategorier är andelen kvinnor högre än andelen män. Medelvärdet för RUT-avdraget i olika åldrar följer samma mönster som andelarna.

När det gäller personer 65+ år utgjorde de en stor andel av RUT-köparna 2020. Andelen kvinnor 65+ år av alla kvinnor 20+ år uppgick till 28 procent, de utgjorde 40 procent av alla kvinnliga RUT-köpare och 30 procent av den totala RUT-summan till kvinnor gick till kvinnor 65+ år, motsvarande andelar bland män var 25 procent, 37 procent och 30 procent (SCB 2022b).

Diagram 4 visar att antal RUT-köpare bland kvinnor 65+ år är betydligt högre än bland män i den lägsta inkomstgruppen, men därefter är männen i majoritet. Andelen av det totala RUT-beloppet följer samma mönster. Även här har det bland annat att göra med antalet personer i de olika inkomstkategorierna. Flest kvinnor och män finns i kategorin med beskattningsbara förvärvsinkomster mellan 0–199 000 kronor.

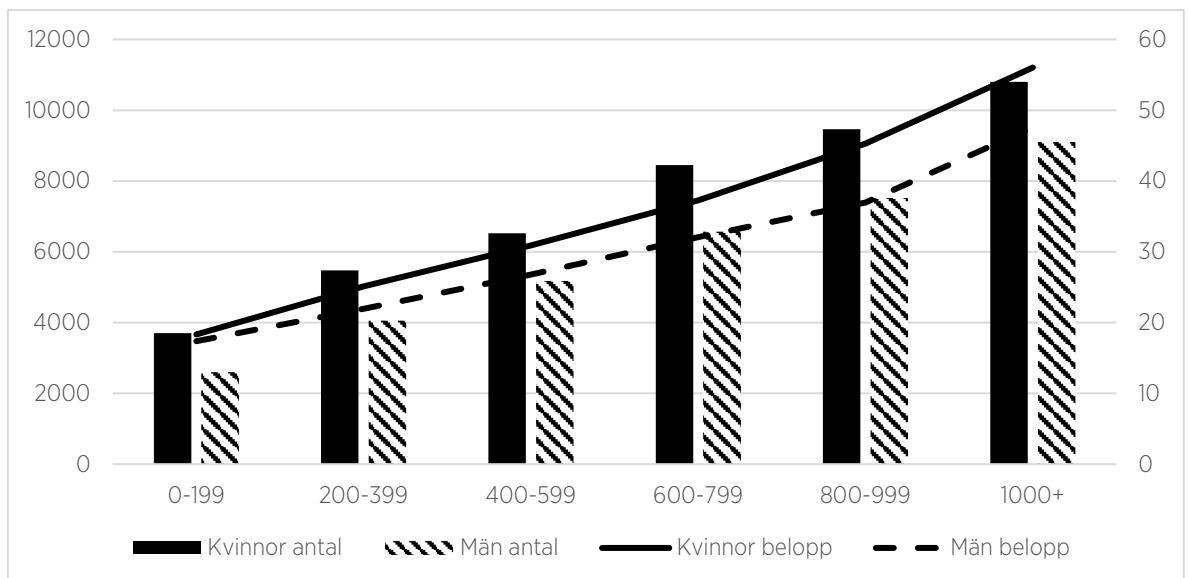
Diagram 4 Antal RUT-köpare och totalt RUT-belopp, mkr, efter beskattningsbar förvärvsinkomst, kvinnor och män, 65+ år, 2020

Källa: SCB 2022b och egna beräkningar

Andelen RUT-köpare i olika inkomst kategorier och det genomsnittliga RUT-avdraget följer föga överraskande samma mönster som bland de yngre, ju högre inkomster desto större andel köper RUT-tjänster och till ett högre belopp (se diagram 5). I samtliga inkomstgrupper är andelen kvinnor högre än andelen män. Liksom bland de yngre är också de belopp kvinnor köper RUT-tjänster för högre.

Diagram 5 Andel RUT-köpare av befolkningen, %, och genomsnittligt RUT-avdrag, tkr, efter beskattningsbar förvärvsinkomst, kvinnor och män, 65+ år, 2020

Källa: SCB 2022b och egna beräkningar

Jämför vi antalet RUT-köpare och det totala RUT-beloppet i olika inkomstgrupper år 2020 med andelen RUT-köpare och genomsnittligt RUT-avdrag får vi olika bilder. Störst

antal RUT-köpare och totalt RUT-belopp finner vi i lägre inkomstgrupper både vad gäller de som är 20–64 år och de som är 65+ år och kvinnor dominerar vid låga inkomster och män vid högre. Ser vi i stället till andelen RUT-köpare och genomsnittligt RUT-avdrag i olika inkomstgrupper är mönstret mycket tydligt, högre andel och högre avdrag ju högre inkomster, men i varje inkomstgrupp är andelen kvinnor och det genomsnittliga avdraget högre för kvinnor.

I alla inkomstgrupper är andelen RUT-köpande kvinnor högre än andelen män och de köper för större belopp. En anledning till detta skulle kunna vara att kvinnor använder sina egna ekonomiska resurser till att köpa hushållstjänster. Studier från andra länder visar att så är fallet. En studie från Kanada visar att i hushåll med relativt låga inkomster är det mer troligt att köpa hushållstjänster om merparten av inkomsterna kommer från hustrun än i hushåll med högre inkomster där merparten av inkomsten kommer från mannen (Palamenta 2003). Om hustruns andel av inkomsten är 75 procent i stället för 25 procent är sannolikheten dubbelt så hög att de köper hushållstjänster. Flera studier från USA visar även de att kvinnor använder sina egna pengar för att köpa hushållstjänster. Kvinnors löner, men inte mäns, är en signifikant prediktor för att spendera pengar på hushållstjänster och utgifter som faller inom traditionellt kvinnliga hushållssysslor kommer i högre grad från hustruns än mannens inkomster (Cohen 1998; Phipps och Burton 1998; Gupta 2007; Treas och de Ruijter 2008).

En annan anledning till att en större andel kvinnor köper RUT-tjänster skulle kunna ha att göra med parternas genusideologi (Evertsson 2014). Kvinnor med en jämställd genusideologi ägnar mindre tid till hushållsarbete än andra kvinnor, medan män med en jämställd genusideologi ägnar mer tid till hushållsarbete än andra män. Däremot har kvinnor med en jämställd genusideologi svårt att övertyga sina män om att de borde ägna mer tid åt hushållsarbete om de inte delar jämställdhetsideologin. En lösning på det problemet skulle då kunna vara att kvinnan köper RUT-tjänster.

Men olikheter vad gäller genusideologi skulle också kunna vara en förklaring till att också många män köper hushållstjänster. De vill inte städa själva, men de kan kanske tänka sig att betala för att någon annan än sambon gör det. Ytterligare en förklaring skulle kunna vara att familjen har gemensam ekonomi, vilket är utgångspunkten i två studier som presenteras nedan. Gemensam ekonomi förefaller inte orimligt. En studie från 1990-talet visar att det vanligaste var att familjerna hade en gemensam pott eller en delvis gemensam pott (Ahrne och Roman 1997, Tabell 17). Den som får RUT-avdraget behöver då inte vara samma person som den som gynnas arbetsmässigt av det. Denna studie fann också att pengar inte var en stor källa till osämja mellan makarna. Det var däremot hushållsarbetets fördelning. Då är kanske både kvinnor och män villiga att betala för att slippa städa.

Vilka RUT-tjänster köps och i vilken omfattning?

Ett skäl som angavs till att RUT-avdraget skulle öka jämställdheten var att RUT-köpare skulle kunna minska tiden till obetalt hushållsarbete och öka tiden till betalt arbete. Vi kan dock inte förvänta oss någon större ökning av det betalda arbetet bland personer 65 år eller äldre även om de köper RUT-tjänster. SOU 2020:52 (s 144) konstaterar att de inte känner till några studier eller andra uppgifter som ger stöd för en slutsats att köp av RUT-tjänster skulle kunna påverka beslutet om pensionering. Skälet till att kvarstå i förvärvslivet beror på andra och viktigare omständigheter än möjligheten att kunna köpa

RUT-tjänster. Inte heller kan vi vänta oss ökat betalt arbete när det gäller köp av RUT-tjänster som utförs någon enstaka gång, en gång per år, halvår eller kvartal. Därtill kommer att även män kan köpa RUT-tjänster, vilket inte nämndes när RUT-avdraget föreslogs. Men om män köper RUT-tjänster, minskar sitt obetalda hushållsarbete och ökar sitt betalda arbete, är det högst osannolikt att det gynnar jämställdheten.

Om kvinnor och/eller hushåll köper RUT-tjänster och gör det ofta är det däremot möjligt att det kan ha en effekt på den tid som ägnas obetalt hushållsarbete. Den RUT-tjänst som främst kan förväntas ha den effekten är städning under förutsättning att det sker med viss regelbundenhet. Skatteverket ställde frågor 2010 hur ofta städhjälp anlätades (Skatteverket 2011, s 47). För närmare en fjärdedel var köpet av städtjänster en engångsföreteelse och för ytterligare en fjärdedel en gång per år, en gång per halvår och en gång per kvartal, dvs. hälften av köpen var sällanköp. Närmare 40 procent köpte städtjänster var fjortonde dag och 6 procent en gång i veckan eller mer. Det är dock inte givet att storköpare av städtjänster använder den frigjorda tiden till mer betalt arbete, de kan välja att ägna sig åt barnen, öka sin fritid eller något annat.

Städning är dock den RUT-tjänst som har störst potential att minska den obetalda hushållsarbetstiden också därför att det är den tjänst som dominerar stort. Uppgifter gällande antal utförda arbetstimmar 2015 visar att 95,7 procent av alla RUT-timmar som kvinnor köpte var städning och 95 procent av männens timmar. Sedan dess har andelen minskat, vilket dels beror på att vissa andra RUT-tjänster har vuxit snabbare än städning dels på att nya RUT-tjänster tillkommit. Ser vi däremot till antalet köpare av städtjänster har de ökat från 238 000 år 2010 (Skatteverket 2011, Tabell 9), till 698 000 år 2018 och till 801 000 år 2021 (Skatteverket 2022).

År 2018 stod städtimmar för 80 procent av alla RUT-timmar (SOU 2020:52, tabell 4.4). Kvinnor under såväl som över 65 år köpte drygt 60 procent av dessa timmar. På andra plats efter städning kom trädgårdsarbete, som stod för 11 procent av RUT-timmarna. Detta har sannolikt ett samband med att fler trädgårdstjänster införlivades i RUT-avdragen 2016. Det är främst personer 65–84 år som köper trädgårdstjänster, vilket kan ha att göra med att gruppen äldre växer och för att bo kvar i sin villa kanske de behöver hjälp med trädgårdsarbetet (a.a., tabell 4.5). Ser vi till antalet timmar 2018 köpte kvinnor strax under hälften och kvinnor 65+ år något mer än hälften och män i båda kategorierna för resten. Övriga RUT-tjänster gäller mycket färre timmar.

Minskar den tid RUT-köparna ägnar obetalt hushållsarbete och ägnar de mer tid till betalt arbete?

Nedan refereras två studier gällande om RUT-tjänster minskar det obetalda hushållsarbetet och ökar det betalda arbetet. Hur tiden påverkas undersöks dock endast indirekt. Det antas att om arbetsinkomsterna ökar i hushåll som köper RUT-tjänster så har den obetalda hushållsarbetstiden minskat i dessa hushåll och det betalda arbetet ökat. Båda studierna utgår ifrån hushållens gemensamma köp av RUT-tjänster, dvs de utgår ifrån att det inte har någon betydelse vem i familjen som köper RUT-tjänsterna. När det gäller arbetsinkomsterna är det dock individernas arbetsinkomster som studeras.

Den första studien genomfördes av Karin Halldén och Anders Stenberg (2015). Deras hypotes är att hushållets köp av RUT-tjänster frigör tid från hushållsarbete, tid som i stället kan läggas på betalt arbete. Eftersom kvinnor utför merparten av det obetalda hushållsarbetet förmodas de påverkas mer än män. De studerar arbetsinkomsterna bland

gifta kvinnor i åldern 25–55 år som tjänade minst 100 000 kr per år, i hushåll med RUT-avdrag som översteg 5 000 kronor per år 2008, 2009 och 2010. År 2010 utgjorde dessa 4,5 procent av alla gifta kvinnor i ålderskategorin och 2014 omkring 7,5 procent. Individer i dessa hushåll jämförs med individer som är så lika som möjligt när det gäller en stor mängd bakgrundsvariabler men som inte gjort RUT-avdrag. Slutsatsen är att köp av hushållstjänster motsvarande 2,0–3,5 procent av heltid (40–80 timmar per år) indikerar att lönearbetet ökade med 2,4–3,6 procent i årsarbetsinkomster. Däremot ökade inte inkomsterna mer för avdrag större än 80 timmar per år, vilket tyder på ett tak för arbetsutbudseffekterna och för färre timmar än 40 var effekterna försumbara. Arbetsutbudseffekterna för män var svagare och mindre stabila. Enligt Halldén och Stenberg har således kvinnors arbetsinkomster ökat. När det gäller mäns arbetsinkomster är det mer oklart. Det kan innebära att jämställdheten i dessa hushållen har ökat liksom generellt på arbetsmarknaden eftersom kvinnors arbetsinkomster och betalda arbete enligt denna studie har ökat mer än mäns.

Även Riksrevisionen (2020) har undersökt om RUT-avdraget ökar det betalda arbetet när tid frigörs för de hushåll som köper tjänsterna. Arbetsinkomsterna i olika hushåll som gjorde RUT-avdrag med minst 5 000 kronor på årsbasis någon gång under perioden 2014–2017 jämförs med arbetsinkomsterna i liknande hushåll som inte gjorde RUT-avdrag. Resultatet visar att i en av de grupper som studerades, nämligen sammanboende par i åldern 26–56 år som gjort RUT-avdrag med minst 5 000 kronor, vilket motsvarar köp av 25 timmar RUT-tjänster vid ett genomsnittligt timpris, ökade arbetsinkomsten med i genomsnitt 2,9 procent för kvinnor och 2,2 procent för män. Effekten var större för hushåll med barn 0–3 år. En möjlig förklaring till det sistnämnda är att hushåll börjat köpa RUT-tjänster i samband med att de går tillbaka till arbetet efter föräldraledighet.⁸ För äldre personer och ensamboende hushåll fann de ingen effekt på arbetsinkomsten.

Riksrevisionens övergripande slutsats är att syftet med RUT-avdraget, att köparna ska öka sitt betalda arbete i viss mån har infriats. Det behöver dock inte innebära att jämställdheten har ökat eftersom studien visar att arbetsinkomsterna har ökat för såväl kvinnor som män. Räknat i procent är ökningen större för kvinnor. Därmed skulle kunna hävdas att jämställdheten ökat inkomstmässigt även i detta fall, men inte nödvändigtvis. Eftersom kvinnor har lägre inkomster än män betyder en större procentuell ökning inte tvunget att ökningen är större i kronor räknat. De genomsnittliga arbetsinkomsterna i sammanboende hushåll 2017, som gjorde RUT-avdrag med minst 5 000 kronor var 458 700 kronor för kvinnor och 663 000 kronor för män. För kvinnor blir då 2,9 procent 13 302 kronor och för män blir 2,2 procent 14 597 kronor, dvs mätt i antal kronor har jämställdheten snarare minskat än ökat; mäns arbetsinkomster har i kronor räknat ökat mer än kvinnors.

I båda dessa studier har RUT-köparna, både kvinnor och män, höga inkomster. I Halldéns och Stenbergs (2015) studie var den genomsnittliga disponibla hushållsinkomsten 865 700 kronor per år 2008 och kvinnors genomsnittliga individuella arbetsinkomst 361 500 kronor per år. Det kan jämföras med de hushåll och kvinnor som inte

⁸ Samtidigt nämns dock i utredningen att en avgränsning gjorts som avser arbetsinkomster som innebär att hushåll där någon har varit föräldraledig under en stor del av året och därefter återgår till arbete exkluderas från jämförelsen (Riksrevisionen 2020, not 46), vilket möjligen kan tydas så att några småbarnsföräldrar har kommit tillbaka efter en föräldraledighet som under året varit relativt kort.

köpte RUT-tjänster där den genomsnittliga disponibla hushållsinkomsten var 548 100 kronor per år och kvinnors genomsnittliga individuella arbetsinkomst 256 800 kronor per år. Mot bakgrund av de höga inkomsterna i RUT-köpande hushåll kan en undra om inte många arbetade heltid redan innan de köpte RUT-tjänster. Det gäller kanske särskilt män eftersom de sällan arbetar deltid överhuvudtaget.⁹ I Skatteverkets undersökning 2010 arbetade båda parter heltid i drygt hälften av de förvärvsarbetande sammanboende hushållen (Skatteverket 2011, s 8 och 44; se även Hussenius 2014, s 19). Av de heltidsarbetande uppgav dessutom 46 procent att de arbetade mer än normal heltid och av dem hade hälften en make som också arbetade mer än heltid. När RUT-avdraget infördes var ett argument att kvinnor som arbetade deltid skulle kunna öka sin betalda arbetstid genom att köpa RUT-tjänster (Prop. 2006/07:94, s 43). Det förefaller dock tveksamt om det är deltidsarbetande kvinnor (och män) som ökat sin betalda arbetstid.

Utifrån de två ovanstående redovisade studierna är det tveksamt om en kan dra slutsatsen att jämställdheten ökar i RUT-köpande hushåll, enligt den ena kan en möjligen dra den slutsatsen eftersom kvinnors arbetsinkomster ökar mer än mäns, men enligt den andra ökar både kvinnors och mäns arbetsinkomster och i kronor räknat ökar mäns mer än kvinnors, dvs jämställdheten tycks snarare ha minskat. I båda studierna är de hushåll som berörs hushåll med höga inkomster och hög utbildning, som utgör en begränsad del av alla RUT-köpande hushåll och en liten andel av alla hushåll i Sverige. Därtill kommer att det verkar troligt att många, särskilt bland män, redan arbetade heltid och en kan då undra vad det innebär för jämställdheten både i hushållen och på arbetsmarknaden om män arbetar mer övertid.¹⁰

Förutom ovanstående visar en utvärdering av den danska subventioneringen av hushållstjänster att det är svårt att visa att köparna ökade sitt lönearbete (Damvad 2015) och en enkätundersökning från Belgien visar att endast en dryg tiondel ökade sina arbetstimmar eller sin anställningsbarhet (Marx och Vandellanoot 2015). Samma andel svarade att de måste minska sin lönearbetstid om inte systemet fanns, men de flesta angav att tiden som frigjordes användes till umgänge med familj, andra hushållssysslor eller fritid.

Har nya arbetstillfällen skapats i hushållstjänstesektorn?

Priset på vita städtjänster sjönk i och med att RUT infördes och efterfrågan på dessa tjänster ökade. Efterfrågan på arbetskraft för att producera hushållstjänster riktas framför allt mot kvinnor eftersom dessa sysslor är kvinnokodade. Nedan diskuteras utvecklingen av antal utförare av RUT-tjänster i termer av företag och anställda ur ett könsperspektiv.

Förhoppningarna att skattelättnader för hushållsnära tjänster skulle öka sysselsättningen har varit höga. *Tjänsteutredningen* (SOU 1994:43, s 128) räknade med att sysselsättningspotentialen låg i intervallet 20 000–60 000 personer och att den övre gränsen var mer trolig än den undre. *Tjänstebeskattningsutredningen* (SOU 1997:17, s16) fyra år

⁹ I studien görs ett antagande att årsarbetstiden för kvinnor är 1 600 timmar och för män 1 800 timmar (Riksrevisionen 2020, fotnot 51).

¹⁰ Finansdepartementet (2011) beräknade hur många lönearbetstimmar som kan uppstå genom att RUT-köpande hushåll ökar sin lönearbetstid och kom fram till 2 300 sysselsatta. Omräknat från antal marknadsarbetade timmar till antal sysselsatt per år med en årsarbetstid på 1 800 timmar kommer jag fram till 4 666 sysselsatta (8,4 miljoner timmar Almega 2020) och 6 000 sysselsatta (10,9 miljoner timmar Riksrevisionen 2020).

senare var mer försiktig, men menade att sänkt skatt på hushållstjänster, som även inkluderade tjänster producerade utanför hushållen men som var substitut till hemproducerade tjänster, räknade med cirka 25 000 nya arbetstillfällen. Moderaterna, Folkpartiet och Kristdemokraterna föreslog 1998 en skattereduktion för hushållstjänster och de räknade med att det skulle skapa 50 000–100 000 nya arbetstillfällen (Motion 1997/98:Fi50). Om dessa förutsägelser skulle slå in skulle RUT-utförare som företagare och anställda kunna ha stor betydelse för kvinnors arbetskraftsdeltagande och jämställdheten på arbetsmarknaden, betydligt större än en ökning av RUT-köparnas betalda arbetstid.

I och med att avdraget sänker kostnaden för RUT-tjänster förväntas det leda till ökad efterfrågan på denna typ av tjänster. Ökad efterfrågan i en bransch kan dock leda till minskad sysselsättning i en annan bransch. Men en reform som ökar efterfrågan på arbetskraft antas hållbart kunna öka sysselsättningen på lång sikt om den riktas mot grupper med hög arbetslöshet och en svag position på arbetsmarknaden. Då antas ökad efterfrågan på arbetskraft inte leda till någon märkbar press uppåt på lönerna och sysselsättningen kan öka. Förhoppningen var att arbetstillfällen skulle skapas i första hand för kvinnor med en svag ställning på arbetsmarknaden framför allt korttidsutbildade och utrikes födda, där arbetslösheten är störst och sysselsättningsgraden lägst (Prop. 2006/07:94, s 56). Det finns två möjligheter för denna kategori att få sysselsättning i hushållstjänstebanschen, antingen genom att själva starta ett företag eller genom att bli anställd i ett sådant företag.

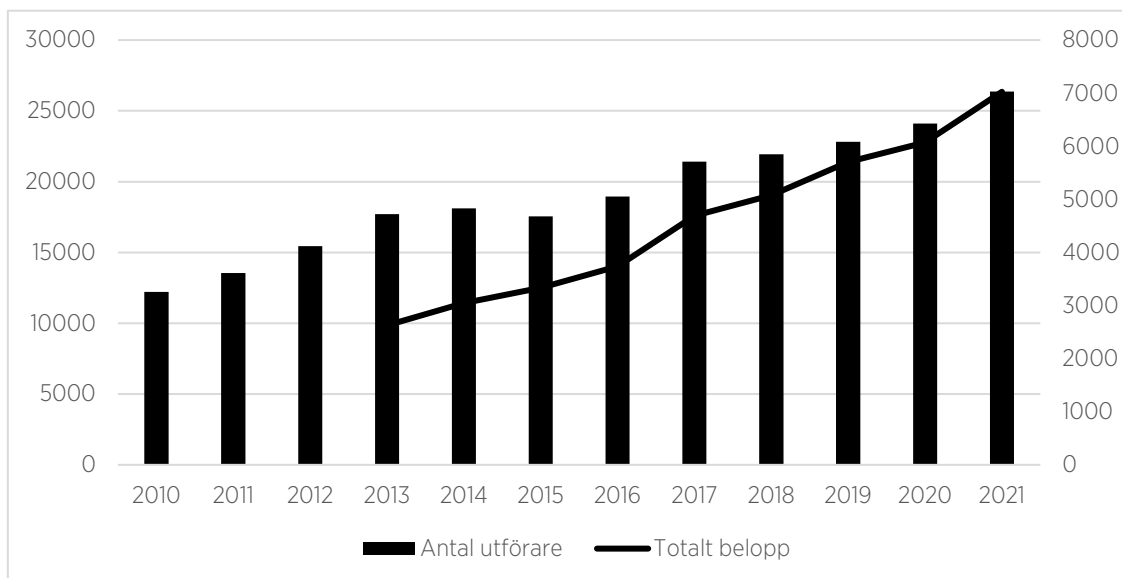
Antal RUT-utförare och RUT-företag

Den vita hushållstjänstesektorn har vuxit sedan början av 2000-talet. Före RUT-avdragets införande, dominerades den vita marknaden av två företag som tillsammans hade 400 anställda från 44 olika länder (Ernsjö Rappe och Strannegård 2004, s 57). De större företagens kunder bestod till cirka 75 procent av företag som köpte tjänster för att erbjuda som förmån till sina anställda och resterande 25 procent bestod av privatpersoner (Prop. 2006/07:94, s 24). Almega (arbetsgivarorganisation inom tjänstesektorn) hade 11 medlemmar som producerade hushållstjänster 2007 och 180 medlemmar 2013 (Calleman 2015, s 132). Idag representerar Almega Hemserviceföretagen cirka 250 medlemsföretag och omsätter omkring 4 miljarder kronor årligen (Almega 2022a).¹¹

Nedanstående diagram visar antalet utförare av RUT-tjänster och det totala RUT-beloppet. Antal utförare ökade från 12 200 år 2010 till 26 499 år 2021 och det totala beloppet från 2,6 miljarder kr år 2013 till 7 miljarder kr år 2021. Alltså kraftiga ökningarna både vad gäller utförare och belopp.

¹¹ De allra flesta företag som fått RUT-avdrag är svenskägda, privata företag (Rickne 2019, s 4).

Diagram 6 Antal utförare och totalt RUT-belopp, mkr, 2010–2021

Källa: 2010–2012 Almega 2020, Diagram 3; 2013–2021 Skatteverket 2022

Av RUT-utförarna var 2021 nästan hälften aktiebolag, 43 procent var enskilda näringsidkare och där fanns även ett fåtal handelsbolag, ekonomiska och ideella föreningar, stiftelser och privatpersoner. De hade alla fått utbetalning från Skatteverket för utförda RUT-arbeten. Antal utförare är inte detsamma som antal RUT-företag. Statistik som visar antalet RUT-företag saknas. Anledningen är att utförarna av RUT-tjänster inte återfinns i en bransch enligt SCB:s branschklassificering. Många företag kombinerar till exempel städning hos privatpersoner med städning åt företag. Företagen kan finnas i olika branscher och RUT-delen av ett företags verksamhet kan inte isoleras. För vissa företag utgör RUT-delen en marginell del av verksamheten och för andra dominerar den. Beroende på hur RUT-företag definieras skiljer sig därför uppgifter om antal och annat åt mellan olika studier. Olika metoder har använts för att försöka identifiera s.k. RUT-nischade företag. Det kan dock konstateras att antal utförare är fler än antalet RUT-företag.

Att skillnaden är stor mellan RUT-utförare och RUT-företag visas av en rapport från Skatteverket (2011, s 8). Enligt denna fick år 2010 nästan 12 500 utförare utbetalning från Skatteverket, men när utförare med marginella inslag av RUT skalades bort och utförare som specialiserade sig på RUT-arbeten ringades in, s.k. RUT-nischade företag med anställda bestod den gruppen av 2 424 företag. Det visar att det är en mycket stor skillnad mellan antal utförare som fått RUT utbetalt oavsett belopp och företag där RUT utgör en betydande del av verksamheten och dessutom har anställda.

Tillväxtanalys undersökte vad de benämner RUT-nischade företag (Tillväxtanalys 2018).¹² Enligt deras definition uppgick antalet företag till 6 700 år 2010 och till 10 400

¹²För att klassificeras som ett RUT-nischat företag måste minst 10 procent av företagets löneutbetalningar vara kopplat till RUT-tjänster. De RUT-nischade företagen utgjorde 55–60 procent av samtliga företag som använt sig av RUT-avdrag men stod för 90–94 procent av utbetalda belopp.

år 2015.¹³ Sjuttio procent av företagen fanns i storstadskommuner eller i en kommun nära en storstad. Enskilda firmor utan anställda utgjorde ungefär 75 procent av de RUT-nischade företagen, ungefär 15 procent hade en anställd, 10 procent 2–9 anställda och några få procent hade mellan 10–49 anställda. Hälften av de RUT-nischade företagen drevs av kvinnor 2010, en andel som ökade till 56 procent 2015, vilket kan jämföras med cirka 30 procent i Sverige i stort. Bland kvinnor som drev ett RUT-nischat företag var drygt hälften utrikes födda, bland män utgjorde de utrikes födda 25–30 procent (se även Tillväxtanalys 2020, tabell 3). Av nystartade företag generellt i Sverige år 2021 drevs en tredjedel av såväl de kvinnliga som manliga företagen av utrikes födda (SCB 2022c). Det var främst personer födda i Europa men utanför EU15¹⁴ som bidrog till ökningen av andelen utrikes födda RUT-företagare, varav många senare blev svenska medborgare. De utrikes födda företagarna hade en relativt lång vistelsetid i Sverige bakom sig, den genomsnittliga tiden för kvinnor var 10 år och för män 14 år, vilket dock är 3–4 år kortare än för samtliga utrikes födda företagare. Andelen med utländskt medborgarskap låg på 35 procent för kvinnor och 15 procent för män. Av de kvinnliga RUT-företagarna hade över 30 procent en eftergymnasial utbildning medan det gällde drygt 20 procent bland männen. Omkring 60 procent hade en gymnasieutbildning. Tolv procent av kvinnorna hade en kort utbildning och 20 procent bland männen. Det innebär att de kvinnliga företagarna i RUT-branschen i genomsnitt har en något lägre utbildningsnivå än kvinnliga företagare generellt i Sverige, där hade 43 procent en eftergymnasial utbildning, 10 procent en förgymnasial utbildning och 47 procent en gymnasieutbildning år 2015 (SCB 2017).

Av företagarna drev cirka 85 procent ett företag även året innan de drev ett RUT-nischat företag och en stor andel även då ett RUT-nischat företag (Tillväxtanalys 2018). En låg andel både bland kvinnliga och manliga företagare (5 procent) var inte sysselsatta året innan de började driva ett RUT-nischat företag. En relativt stor andel män var pensionärer och det var vanligt att kvinnor varit föräldralediga.

Enligt Tillväxtanalys (2018) fanns det cirka 10 000 RUT-nischade företag 2015. Samma år fanns 17 500 utförare. Om samma förhållande mellan RUT-nischade företag och utförare gällde 2021 som 2015, talar det för cirka 15 000 RUT-nischade företag 2021 eftersom det då fanns 26 400 utförare. Införandet av RUT har inneburit att relativt många kvinnor startat företag. Drygt hälften av företagarna var kvinnor och hälften av dem var utrikes födda kvinnor år 2015, varav de flesta hade bott i Sverige relativt länge. Eftersom kvinnor utgör hälften av företagarna innebär det att RUT-företagarna är jämställda antalsmässigt. Det kan möjligen hävdas att detta har bidragit till att öka jämställdheten även bland företagare generellt i Sverige eftersom andelen kvinnor totalt där är lägre än i RUT-företagen. Samtidigt motsvarar inte andelen kvinnliga företagare i RUT-branschen andelen kvinnliga anställda i denna bransch och det är vanligare bland kvinnor än män att driva företaget som enskild firma.

¹³ Som jämförelse kan nämnas att antal utförare enligt diagram 6 var 12 200 år 2010 och 17 500 år 2015.

¹⁴ EU-15 är länderna som utgjorde EU innan utvidgningen 2004, dvs. Belgien, Danmark, Finland, Tyskland, Grekland, Spanien, Frankrike, Irland, Italien, Luxemburg, Nederländerna, Portugal, Sverige, Storbritannien och Österrike.

Antal RUT-anställda

Samma problem som gäller antalet RUT-företagare gäller i än högre grad antalet RUT-anställda. Det går inte att direkt identifiera RUT-anställda i data eftersom det inte finns en kategori för t.ex. hemstädning i den svenska statistiken över yrken och de kan vara anställda i företag som producerar mer än RUT-tjänster. Därmed är det också svårt att avgöra antal sysselsatta, vilka de är och deras villkor. Dessutom är skillnaden stor i antalet sysselsatta om samtliga sysselsatta räknas eller om det krävs en viss nivå av inkomst för att personen skall räknas som RUT-anställd. Därtill kommer att en hög andel av RUT-företagarna är egenföretagare och gränsen mellan dessa kategorier är inte alltid helt klar. Olika metoder har använts för att uppskatta antalet RUT-anställda och uppgifterna från olika studier är därför inte jämförbara, men kan ändå säga oss något om trenden.

En grov uppskattning av Arbetsmarknadsekonomiska rådet (2016, s 100) anger att antalet anställda i den vita hushållssektorn före RUT uppgick till 1 500 och enligt branschen själv till 2 000–3 000 (Prop. 2006/07:94, s 23). År 2010 hade antalet vuxit till 9 000 beräknat utifrån branschomsättning och data från Almegas medlemsföretag (2017, s 6), idag skriver Almega Hemserviceföretagen (2022a) att de sysselsätter 6 800 personer. Tillväxtanalys (2018, s 34) anger att antalet sysselsatta som hade sin RUT-anställning som sin primära inkomstkälla uppgick till cirka 18 500 personer 2010 och till över 33 000 år 2015. Därtill kommer cirka 45 000 personer som haft inkomster från ett RUT-nischat företag som sidoinkomst och den huvudsakliga inkomsten från ett annat företag.

Johanna Ricknes (2019) studie kan också den illustrera betydelsen av årsinkomstens storlek för att räknas som sysselsatt och här gäller det både anställda och egenföretagare. Antal sysselsatta 2015 som hade en årsinkomst motsvarande en årsinkomst för ett enkelt jobb på 1–6 månader uppgick till 26 800, de som hade en årsinkomst motsvarande 6–12 månader uppgick till 18 800 och de med en årsinkomst motsvarande 12 månader eller mer uppgick antalet till 6 700, alltså från nästan 27 000 till knappt 7 000 personer.

Ett liknande resultat visar Riksrevisionen (2020, tabell 5). Ser vi till antal med en arbetsinkomst överhuvudtaget från RUT-företag med hög RUT-intensitet 2017 uppgick antalet till 37 600, men räknar vi endast de som hade en årsarbetsinkomst motsvarande minst sex månadslöner för en städare uppgick antalet till 11 300. Det är möjligt, både i denna studie och Ricknes, att skillnaderna åtminstone delvis beror på att många har en RUT-anställning som sidoinkomst. Det är dock inget som diskuteras.

En senare analys från Tillväxtanalys (2020) finner att RUT-reformen bidragit med mellan 7 700 och 9 300 fler arbetstillfällen (helårsekvivalenter) sett till hela perioden 2010–2015. De fann också att andelen nybildade RUT-nischade företag låg på nästan 23 procent per år, vilket är högre än andelen nybildade företag i Sverige totalt på 12–14 procent per år. Även överlevnaden är högre bland RUT-företagen per år än andra tjänsteföretag.

Arbetsmarknadsekonomiska rådets beräkningar är ett annat sätt att uppskatta antalet sysselsatta i RUT-branschen (2016, tabell 4.2). De utgår ifrån den totala summan skattereduktioner under ett år för RUT. Eftersom detta utgör hälften av brukarens arbetskostnader blir intäkterna i branschen det dubbla. Genom att sedan dividera med det dubbla debiterade priset per RUT-timme beräknas det totala antalet köpta RUT-timmar under ett år och efter några justeringar omvandlas denna summa till heltidsekvivalenter. Rådet kommer då fram till att antalet heltidsekvivalenter uppgick till 4 900 år 2010, till 10 900

år 2015 och räknat på samma sätt kommer jag fram till 12 700 år 2018 och 16 600 år 2021, vilket i samtliga fall är betydligt färre än antal RUT-utförare.

Ovanstående visar att antalet sysselsatta i RUT-branschen har ökat sedan 2007, men med hur mycket är svårt att avgöra och ovanstående visar också att det har stor betydelse hur hög arbetsinkomsten skall vara under ett år för att en person ska räknas som sysselsatt. Möjligen är det också många som har ett RUT-arbete som sidoinkomst.

Andel kvinnor och män

Andelen kvinnor av de sysselsatta i den ovan nämnda studien av Rickne (2019) uppgick till mellan 70 och 85 procent år 2015. Merparten av kvinnorna var födda i Sverige eller i övriga Europa. I RUT-nischade företag var så vitt jag kan utläsa från diagrammen andelen kvinnor födda i Europa omkring 24–32 procent och i starkt RUT-nischade företag 32–42 procent, vilket kan jämföras med privat sektor i stort där andelen ligger på 1–3 procent. Även kvinnor födda utanför Europa var överrepresenterade. Andelen i de RUT-nischade företagen var uppskattningsvis 6–12 procent, jämfört med privat sektor där andelen tycks vara 0–3 procent.

Rickne (2021) analyserar EU-immigrationen till RUT-företag speciellt. Av de anställda och småföretagarna i den RUT-nischade sektorn var 35 procent EU-immigranter.¹⁵ Mer än tvåtredjedelar av dessa kom från Östeuropa. Ser vi bara till småföretagarna utgjorde EU-immigranterna 39 procent, varav 80 procent kom från Östeuropa. I företag som drevs av EU-immigranter var 77 procent av de anställda EU-immigranter. Denna överensstämmelse var ännu högre i företag som drevs av östeuropeiska immigranter, där 88 procent av de anställda också kom från Östeuropa och 91 procent från något EU-land.¹⁶ En bidragande orsak till att personer från samma land arbetar i samma företag kan vara språket för de som inte kan svenska eller engelska (Hobson m.fl. 2018; se även Kvist 2013, s 42). När det gäller andel sysselsatta med kort utbildning var den lägre i företag som drevs av en EU-immigrant (14 procent) eller östeuropeisk immigrant (11 procent) än de som drevs av en svenskfödd person (22 procent). Nästan hälften (48 procent) av de RUT-nischade företagen som drevs av en EU-immigrant fanns i de tre största städerna och 37 procent av de som drevs av en östeuropeisk immigrant.¹⁷

Rickne (2021, s 29) drar slutsatsen att det faktum att EU-migranter driver hälften av alla subventionerade RUT-företag i de största städerna och att de i huvudsak anställer andra EU-migranter innebär att de tränger undan anställningar för flyktingar och personer med kort utbildning som bor i Sverige. Till skillnad från Rickne menar Almega Serviceföretagen (2022b) att faktum att utrikes födda kvinnor är överrepresenterade som företagare i RUT-branschen innebär att jobbchanserna i branschen förstärks för utrikes födda. De pekar på att inrikes födda företagare har 10–30 procent utrikes födda personer

¹⁵ Rickne (2021) delar in RUT-subventionerade företag i två kategorier; RUT-nischade företag där RUT-avdraget gällde åtminstone 20 procent av verksamhetens årliga produktion och starkt RUT-nischade företag där RUT-avdraget gällde mer än 50 procent av den årliga produktionen

¹⁶ Ofta när det talas om städtjänster nämns kvinnor från Polen (Nyberg 1999, s 44; Ernsjö Rappe och Strannegård 2004, s 10; Gavanoas 2013, s 89, 92; Kvist 2013).

¹⁷ Detta är inte ovanligt, i Bryssel utgör arbetskraftsmigranter tvåtredjedelar av de som arbetar i hemtjänst-sektorn, vilket visar på svårigheterna av att integrera flyktingar och andra sårbara grupper (OECD 2021, s 7).

bland sina anställda medan 60–80 procent av de anställda hos utrikes födda företagare är födda i ett annat land (Almega 2018, diagram 6). Att de drar olika slutsatser beror troligen delvis på att de talar om olika grupper av utrikes födda, utrikes födda som bor i Sverige och utrikes födda arbetskraftsinvandrare från EU-länder.

Riksrevisionen (2020) studerade personer som börjat arbeta i ett RUT-intensivt företag någon gång mellan 2011 och 2017 och som hade en sammanlagd årsinkomst från RUT-intensiva företag om minst en normal månadslön för en städare.¹⁸ De menar att RUT-avdraget har ökat möjligheten för vissa grupper att få en fastare förankring på arbetsmarknaden. Av de nya RUT-arbetarna var över två tredjedelar kvinnor och av samtliga var 60 procent födda i Sverige och 40 procent utrikes födda (uppgifterna är inte uppdelade på kön). Sjutton procent av de nya RUT-arbetarna 2017 var inte folkbokförda i Sverige den 31 december året de började arbeta i ett RUT-företag. Samma år var 22 procent folkbokförda i Sverige den 31 december det år de började arbeta i ett RUT-företag, men inte året innan. Av dessa var 76 procent födda i ett EU-land utanför Norden och 8 procent i övriga Europa. Riksrevisionen menar att det förefaller troligt att denna grupp i stor utsträckning utgörs av arbetskraftsinvandrare, som har flyttat till Sverige för att helt eller delvis arbeta i RUT-branschen.

Enligt Tillväxtanalys (2020, s 19–20) var 44 procent av de kvinnliga anställda i RUT-företag utrikes födda och 34 procent bland männen, var tredje anställd kvinna i ett RUT-företag kom från ett annat EU-land, nästan uteslutande från de östra delarna av EU. Knappt 15 procent var utomeuropeiskt födda.

Tillväxtanalys (2020, s 19) visar att 20 procent av kvinnorna och 23 procent av männen hade en utbildning på högst grundskolenivå. Det är en högre andel än i svensk ekonomi som helhet, men i likhet med övrig tjänstesektor. Kvinnor med eftergymnasial utbildning har ökat i RUT-branschen och uppgick till 21 procent, bland män uppgick andelen till 17 procent. Det betyder att en majoritet bland både kvinnor och män har en gymnasieutbildning. Tillväxtanalys menar att detta indikerar att kvinnorna i viss utsträckning är överkvalificerade och att RUT-reformen till stor del missar den utpekade målgruppen kvinnor med kort utbildning.

En majoritet av de som anställts i RUT-branschen hade en anställning innan de anställdes där (Tillväxtanalys 2018, figur 12). Nästan sjuttio procent av kvinnorna och drygt 60 procent av männen hade 2015 inkomst från arbete innan sin anställning i RUT-företagen. Cirka 15 procent av dem som sysselsattes i RUT-branschen kom från ekonomiskt utanförskap och cirka 10 procent från arbetslöshet. Detta är lägre än i restaurangbranschen och övrig lokalvård, men högre än i hemtjänsten (Tillväxtanalys 2020, s 29). Bland män var några pensionärer (cirka 10 procent), bland kvinnor kom några (cirka 8 procent) från föräldraledighet och bland både kvinnor och män 7–8 procent från studier.

I en rapport från Almega (2016, s 8) hävdas att 75 procent av de som fått jobb i ett RUT-företag varit arbetslösa eller uppsagda vid anställningstillfället. En siffra som kraftigt avviker ifrån uppgifter från andra håll. En förklaring till den höga siffran skulle

¹⁸ Med "RUT-intensivt" företag avses företag som får en ersättning av Skatteverket för utförda RUT-tjänster som uppgår till åtminstone hälften av de totala löneutbetalningarna

möjligen kunna vara att den är baserad på en enkät till städföretag inom Almega.¹⁹ I en senare rapport från Almega, men genomförd av Handelns Utredningsinstitut från 2020 anges att 19 procent var arbetslösa innan RUT-jobbet. Här används dock städbranschen som proxy för RUT-branschen (Almega 2020, Faktaruta 3). I samma rapport anges att 36 procent var utanför arbetskraften innan RUT-jobbet. Almega menar att arbete i ett RUT-företag innebär ett steg mot fortsatt sysselsättning för de som fått ett jobb i branschen.

Almega (2018, diagram 4) visade med hjälp av Demoskop att 43 procent av de som slutade sin anställning i ett RUT-företag gick vidare till ett nytt jobb i en annan bransch, samtidigt gick 24 procent till ett konkurrerande bolag i samma bransch, 22 procent gick vidare till utbildning och 10 procent blev arbetslösa. I genomsnitt stannade medarbetarna på RUT-jobbet i drygt 3,5 år.

Exakta uppgifter vad gäller antal anställda kvinnor och män i RUT-branschen och hur stor andel som är svenskfödda respektive utrikes födda och varifrån de i så fall kommer saknas. Men vi kan konstatera att kvinnor är i majoritet av de anställda och att andelen utrikes födda kvinnor tycks uppgå till omkring 40 procent, medan andelen bland män är lägre. Av de utrikes födda är en majoritet från Europa och många är sannolikt arbeidskraftsinvandrare från ett EU-land. En relativt stor andel har kort utbildning även om flertalet tycks ha en gymnasieutbildning. En majoritet hade en anställning innan de började i RUT-branschen, men icke sysselsatta rekryteras också. Såväl Tillväxtanalys (2018) som Riksrevisionen (2020) menar att RUT-reformen har bidragit till att skapa sysselsättning och lyckats sysselsätta kvinnor och till viss del utrikes födda kvinnor.

Ekonomisk självständighet för RUT-arbetare?

Enligt OECD (2021, s 9) är tredelade förhållanden, där mellanhänder som kommersiella eller icke-kommersiella leverantörer anställer de berörda arbetarna, förenade med relativt goda arbetsförhållanden. OECD nämner Sverige som ett sådant land. I dessa länder sätts lönerna vanligtvis genom kollektivavtal. I Sverige var minimilönen 21 347 kr i månaden med 40-timmarsvecka 2019. Många små företag förefaller dock inte vara villiga att teckna kollektivavtal (Hobson m. fl. 2018). Jämfört med andra delar av arbetsmarknaden är få i hemtjänstsektorn medlemmar i fackföreningar. Andelen uppskattades till 15 procent 2014, men i de två största företagen var 50 procent av de anställda anslutna. Dessa företag representerade 14–18 procent av marknaden.

Kunskapen om de RUT-anställdes arbetsvillkor är mycket begränsad. Utifrån Ricknes (2019, s 5) forskning tycks det finnas flera problem. Hon visar t.ex. att de som hade en heltidslön för ett enkelt jobb motsvarande åtminstone tolv månader 2015 uppgick till 7–8 procent i RUT-branschen, vilket kan jämföras med 66 procent i privat sektor generellt. Detta tyder på att i RUT-branschen är lönerna låga och arbetstiderna korta. Enligt fackföreningsrepresentanter är det största problemet i hushållstjänstbranschen deltidsarbetet, vilket delvis beror på kundernas önskemål som vill ha städad på dagarna och mot slutet av veckan (Calleman 2015, s 146). Det är möjligen också svårt att få ihop olika uppdrag som innebär åttatimmars arbetsdag särskilt om en betänker restid mellan

¹⁹ Totalt 201 företag svarade på enkäten och svarsfrekvensen var 36 procent (67 av 186 tillfrågade) (Almega 2014). Uppgifterna får en att undra hur en ska se på andra siffror presenterade av Almega.

kunderna. Troligen förekommer det också att personer endast arbetar delar av året. Utrikes födda RUT-företagare tycks ha bott relativt länge i Sverige, men kanske de rekryterar personer ifrån sina hemländer för att arbeta i sina företag. EU-medborgare som har uppehållsrätt kan vistas i Sverige i tre månader utan uppehållstillstånd och de kan börja arbete direkt och behöver inte arbetstillstånd eller registrera sig hos Migrationsverket. Enligt Tillväxtverket är det också en mycket stor andel av de som har inkomster från RUT-tjänster som har det som en sidoinkomst.

Riksrevisionen (2020, s 6) jämförde sysselsättningsgrad och arbetsinkomster för de nya RUT-arbetarna med personer med liknande egenskaper som inte börjat arbeta i ett RUT-företag under 2011–2017. Jämförelsen visar att sysselsättningsgraden för de utrikes födda som fick ett RUT-arbete var högre än för jämförelsegruppen. Däremot fanns det efter några år ingen skillnad i genomsnittlig arbetsinkomst eller genomsnittlig disponibel inkomst. För de utrikes födda var sysselsättningsgraden, den genomsnittliga arbetsinkomsten och den genomsnittliga disponibla inkomsten högre än för jämförelsegruppen. De utrikes födda som trädde in i RUT-branschen 2011 hade i genomsnitt en arbetsinkomst 2017 som var 16 000 kronor högre än jämförelsegruppen. Skillnaden i arbetsinkomst var som störst året efter inträdet i RUT-branschen men avtog efter hand.

Almega Hemserviceföretagen ingår i Almega Serviceföretagen som är en arbetsgivarorganisation som verkar för att höja kvalitén och förtroendet för branschen. De har skapat en auktorisation för företagen. Auktoriserade företag har kollektivavtal, miljöledningssystem eller miljöcertifikat, företags- och ansvarsförsäkring, men inte obetalda skatter, obetalda arbetsgivaravgifter eller skuldsaldo hos kronofogden. De samarbetar med Fastighetsarbetarförbundet och Kommunal och ger bl.a. pris till företag som uppvisat god arbetsmiljö och goda fackliga relationer. Priset Årets Städbolag 2022 gick till det feministiska städföretaget 50-femme (Almega Serviceföretagen 2022b). 50-femme säger sig vilja utmana branschens kvalitetsarbete och arbetsvillkor och erbjuda sina kvinnliga anställda ”manslöner”. Företaget menar att företag utnyttjar det statliga anställningsstödet och betalar långt under de 130 kr i timmen som utgör den avtalsenliga lönen i kollektivavtal (50-femme 2022). Ägarna kan då plocka ut en rejäl vinst, medan de som utför arbetet ofta får en dålig lön och otrygg anställning.

Huruvida ett arbete i RUT-branschen innebär ekonomisk självständighet livet ut är högst tveksamt. Sannolikt är förhållandena mycket olika inom olika segment av branschen. Några kvinnor är anställda i större auktoriserade företag som har kollektivavtal och av dem kanske till och med ett antal arbetar heltid, men andra har låg lön, arbetar (kort) deltid och endast delar av året. En hel del tycks också få sidoinkomster från RUT. Det kan finnas en risk för några kvinnor att bli kvar i en kvinnodominerad låglönebransch, för andra kan det dock vara en möjlighet att komma in på den svenska arbetsmarknaden, kanske lära sig svenska under tiden, studera vidare och byta bransch.

Från svarta till vita hushållstjänster?

I *Tjänstebeskattningsutredningen* (SOU 1997:17, s 220) ansågs att Skattemyndigheten måste tillföras resurser för att minska den svarta verksamhet som var så påtaglig i den hushållsnära sektorn vid denna tid. Den vita marknaden för hushållstjänster var begränsad. Orsaken var att priset var för högt för att det skulle finnas någon efterfrågan. Normalpriset för svart städning var 60 kronor per timme, det motsvarande vita marknadspriset låg på runt 200 kronor (a.a., s 353). En anledning till det låga svarta priset var att

städarbete i privata hushåll i allt högre utsträckning hade börjat utföras av invandrare utan arbetstillstånd, vilket utgjorde ett allvarligt hot mot den lilla vita hushållssektor som fanns (Platzer 2004, s 41). En annan anledning var att arbetsmarknadsutbudet till den svarta städmarknaden i det närmaste var oändligt på grund av integrationen med arbetsmarknaderna runt Östersjön. Riksskatteverket uppskattade att antalet hushåll som anlidade svart städhjälp uppgick till 90 000 i slutet av 1990-talet och att den omsatte 900 miljoner kronor per år (SOU 1997:17, s 218). Nio hundra miljoner kronor dividerat med en timlön på 60 kronor och med en årsarbetstid på 1 800 timmar skulle innebära 8 300 heltids- och helårsanställda i den svarta städsektorn.

Skatteverket ställde i en intervjuundersökning 2010 frågor om hur hushållen utförde städtjänster innan RUT-avdraget infördes (Skatteverket 2011, s 8). Sextiofem procent gjorde jobbet själva, en fjärdedel köpte vitt, 6 procent köpte svart, 3 procent fick hjälp av anhörig, 1 procent av hemtjänst och för 7 procent blev arbetet inte gjort. I samma rapport beräknades att RUT-avdraget hade inneburit en minskning av antalet svarta städtimmar med 11–12 procent.

Skatteverket (2020, s 18) har i en senare rapport undersökt hur hushållens köp av svarta tjänster utvecklades mellan 2005 och 2019. Undersökningen gjordes genom att ställa frågor om svartköp till ett slumpmässigt urval av personer mellan 18 och 89 år. Andelen som uppgav att de hade köpt svarta tjänster minskade från 32 procent 2005 till 13 procent 2019. Andelen som skulle försöka köpa arbetet svart om de skulle anlita någon för ett arbete i sitt hem minskade kraftigt, andelen som svarade ”Ja, troligen” eller ”Ja, absolut” minskade från 37 procent till 9 procent. Andelen som svarade ”Nej, absolut inte” eller ”Nej, troligen inte” ökade från 38 procent till 74 procent.

Relaterat till RUT-avdraget finns uppskattningar av svartarbete i branscher vars tjänster i hög grad var berättigade till RUT-avdrag (Skatteverket 2020, diagram 8, 11 och 13). I samtliga dessa branscher minskade andelen som köpt svarta tjänster mellan 2005 och 2019. För städning, fönsterputsning och annat hushållsarbete minskade andelen från 6 procent till 1 procent och för trädgårdsarbete från 5 procent till 2 procent, vilket kan jämföras med att 13 procent av den vuxna befolkningen köpte RUT-tjänster och 10 procent köpte RUT-städning 2020. Skatteverket undersökte inte effekter av RUT-avdraget specifikt, men menade att det bidragit till utvecklingen. I 2005 års undersökning fanns en skillnad på 10 procentenheter mellan kvinnor och män i andelen som köpt någon tjänst svart (kvinnor 27 procent; män 37 procent). I 2019 års undersökning hade skillnaden minskat till 2 procentenheter (kvinnor 12 procent; män 14 procent).

RUT-avdraget har inneburit att mängden vita hushållstjänster har ökat, men svarta hushållstjänster har sannolikt inte helt försvunnit. Gränserna mellan svart och vitt arbete är inte alltid skarpa, kunder kan kombinera svarta och vita tjänster, arbetare kan utföra både ock och vita företag kan använda underleverantörer som utför arbetet utan att betala skatt. Det finns också personer i Sverige som saknar uppehållstillstånd och inte får arbeta vitt och därför arbetar svart.

Ett uppmärksammat och intressant fall, eftersom det ger en inblick i hur svartarbete i städbranschen kan ta sig uttryck idag, var när ett inbrottslarm utlöstes hos Magdalena Andersson och det visade sig att där fanns en kvinnlig städare som saknade uppehållstillstånd och var efterlyst (SVT nyheter 28 oktober 2022). Vd:n för det städbolag som misstänktes ha anlitat kvinnan frikändes senare. Enligt honom var hon inte anställd av städbolaget utan hon var inhyrd från ett bemanningsföretag. Under utredningen kom det

också fram att städfirman saknade kollektivavtal. Magdalena Andersson menade att hon ställt frågan om kollektivavtal flera gånger och fått jakande svar. Hon hade anlitat samma städfirma i 15 år. Enligt Expressen hade ägaren av firman under denna tid dömts till fängelse för både grovt skattebrott och grovt bokföringsbrott och hade enligt Skatteverket bedrivit en stor andel av sin verksamhet med svarta löneutbetalningar (Carlsson 2022). Detta är ett exempel på ett RUT-företag som har en underleverantör som erbjuder svart arbetskraft. Det är kanske inte ovanligt och om det i detta fall inte kom fram att städare var anställda svart och inte hade kollektivavtal, kan en undra hur ”vanliga” människor ska kunna kontrollera det.

Ett annat exempel, som kanske inte heller är ovanligt, är att rekrytera arbetare via Facebook bland landsmän/kvinnor (Stenius och Jansson 2022). Ett exempel på detta är en Facebookgrupp för latinamerikaner i Stockholm. Där både erbjuder och söker personer jobb. En man från Chile, som kom till Sverige för sju år sedan, startade ett företag inom städbranschen 2016. Han berättar att vissa av hans konkurrenter anställer personal svart och utnyttjar människor som inte har koll på hur det svenska samhället fungerar. Han säger: ”För mig är det en tävling som jag inte kan vinna. Jag måste betala in skatter och avgifter och det blir mycket pengar för mig. Det finns många företag som tar in nyanlända personer och utnyttjar dem”. Enligt Facebooksidan förekommer det att personer som har jobbat inte fått den lön de blivit lovade och problemet är att de i många fall har jobbat svart. Enligt uppgiftslämnaren finns flera städföretag i Stockholm som anställer latinamerikaner svart. Ägarna av dessa företag är också från Latinamerika. Liknande företeelser förekommer sannolikt inte bara bland latinamerikaner utan också i andra grupper.

De som förr anlitate hushållstjänster svart kom ofta i kontakt med detta alternativ via personliga kontakter, till exempel grannar, anhöriga eller andra personer i sina sociala nätverk (Gavanas 2013, s 91). Det kanske gäller än idag, men möjligheterna har utökats med internet på olika sätt. Dessutom kanske svartarbetet organiseras via företag med hjälp av underleverantörer. Vi vet inte hur vanligt svartstädning i hushåll är idag, men vi kan nog ändå utgå ifrån att i den mån det förekommer är en majoritet som utför detta arbete kvinnor. Deras situation skulle förbättras avsevärt om de kunde göra samma jobb vitt.

REFERENSER

- Ahrne, Göran och Roman, Christine. 1997. *Hemmet, barnen och makten. Förhandlingar om arbete och pengar i familjen*. SOU 1997:139. Rapport till Utredningen om fördelningen av ekonomisk makt och ekonomiska resurser mellan kvinnor och män. <https://www.regeringen.se/49bbbc/contentassets/788d96d3394a453eb48ba5f584ed6a23/hemmet-barnen-och-makten-sou-1997139> (Hämtad 2022-12-17).
- Almega. 2014. *Hemserviceenkäten 2014*. <https://www.almega.se/2014/08/hemserviceenkaten-2014/> (Hämtad 2022-12-17).
- Almega. 2016. *Ett HEM-avdrag för alla HEM-tjänster*. <https://www.almega.se/2016/10/rapport-ett-hem-avdrag-for-alla-hem-tjanster/> (Hämtad 2022-12-17).
- Almega. 2017. *Succéreformen RUT fyller 10 år*. <https://www.almega.se/app/uploads/2018/01/succereformen-rut-10-ar-2017.pdf>. (Hämtad 2022-12-17).
- Almega. 2018. *Fler rut-jobb för bättre integration* <https://www.almega.se/2018/06/fler-rut-jobb-for-battre-integration/> (Hämtad 2022-12-17).
- Almega. 2020. *RUT-avdraget. En utvärdering av RUT-avdragets offentligfinansiella konsekvenser*. <https://www.almega.se/2020/02/en-utvardering-av-rut-avdragets-offentligfinansiella-konsekvenser/> (Hämtad 2022-12-17).
- Almega. 2022a. *Hemserviceföretagen. Fakta om branschen*. <https://www.serviceforetagen.se/fakta-om-hemservicebranschen/> (Hämtad 2022-12-17).
- Almega. 2022b. *Serviceföretagen*. <https://www.serviceforetagen.se/2022/10/20/50-femme-arets-stadforetag-2022/> (Hämtad 2022-12-17).
- Ambjörnsson, Fanny. 2018. *Tid att städa: om vardagsstädningens praktik och politik*. Stockholm: Ordfront.
- Arbetsmarknadsekonomiska rådet. 2016. *Dags för större lönespridning?* <https://www.ifn.se/media/mpfhdi0f/s%C3%A4rtryck2016-08.pdf>. (Hämtad 2022-12-17).
- Calleman, Catharina. 2015. Clean Homes on Dirty Conditions? – Regulation and Working Conditions in the Domestic Work Sector in Sweden. I Carbonnier, C. och Morel, N. (red.) *The Political Economy of Household Services in Europe*. Houndsmills, Basingstoke, Hampshire, UK: Palgrave Macmillan, 129–149.
- Carlsson, Mattias. 2022. Larmsignalerna om Anderssons städbolag som SÄPO missade. *Expressen*. 14 januari. <https://www.expressen.se/nyheter/larmsignalerna-om--anderssons-stadbolag--som-sapo-missade/> (Hämtad 2022-12-17).
- Cohen, Philip N. 1998. Replacing Housework in the Service Economy: Gender, Class, and Race-Ethnicity in Service Spending. *Gender and Society* 12(2):219–231.
- Damvad. 2015. *Analyse af effekter af boligjob-ordningen*. Udarbejdet av Damvad for Skatteministeriet. Köpenhamn: Damvad.
- Ernsjö Rappe, Tinni och Strannegård, Lars. 2004. *Rent hus: Slaget om den svenska dammrätten*. Stockholm: Norstedts.
- Evertsson, Marie. 2014. Gender Ideology and the Sharing of Housework and Child Care in Sweden. *Journal of Family Issues* 35(7): 927–949.
- 50-femme AB Ett Rättvist Städbolag. 2022. <https://www.50-femme.se/> (Hämtad 2022-12-17)
- Finansdepartementet. 2011. *Hur ska utvecklingen av arbetsmarknadens funktionssätt bedömas?* Rapport från ekonomiska avdelningen på Finansdepartementet. <https://www.regeringen.se/rapporter/2011/04/hur-ska-utvecklingen-av-arbetsmarknadens-funktionssatt-bedomas/> (Hämtad 2022-12-17).
- Flood, Lennart och Gråsjö, Urban. 1997. Tid för barn, tid för arbete. I Ahrne, Göran och Persson, Inga (red.). *Familj, makt och jämställdhet*. SOU 1997:138. Rapport till Utredningen om fördelningen av ekonomisk makt och ekonomiska resurser mellan kvinnor och män. <https://www.regeringen.se/49bbbc/contentassets/b4385da7e123445f97c41a6d32061071/familj-makt-och-jamstalldhet-del-2-av-2-sou-1997138> (Hämtad 2022-12-17).

- Gavanas, Anna. 2013. Svart och vitt i äldres omsorgspussel – hushållstjänster och privatisering av äldreomsorgen i Stockholm. I Gavanas, Anna och Calleman, Catharina (red.). *Rena hem på smutsiga villkor? Hushållstjänster, migration och globalisering*. Göteborg: Makadam förlag, 84–103.
- Gupta, Sanjiv. 2007. Autonomy, Dependence, or Display? The Relationship Between Married Women's Earnings and Housework. *Journal of Marriage and Family* 69(2): 399–417.
- Hallberg, D. och Klevmarck, A. 2003. Time for children: A study of parents time allocation. *Journal of Population Economics* 16(2): 205–226.
- Halldén, Karin och Stenberg, Anders. 2015. Ökar RUT-avdrag kvinnors arbetsmarknadsutbud?. *Ekonomisk debatt* 43(2):52–62. <https://www.nationalekonomi.se/sites/default/files/2015/03/43-2-khas.pdf> (Hämtad 2022-12-17).
- Hemfrid. 2015. *Pressmeddelande Ny Sifundersökning: Stor majoritet gillar hushållsnära tjänster*. <https://www.mynewsdesk.com/se/hemfrid/pressreleases/ny-sifundersokning-stor-majoritet-gillar-hushaallsnaera-tjanster-1260323> (Hämtad 2022-12-17).
- Hemfrid. 2020. *1 av 3 tror att parrelationen skulle bli bättre utan bråk om städning*. <https://newsroom.notified.com/hemfrid/posts/news/1-av-3-tror-att-parrelationen-skulle-bli-batt-3> (Hämtad 2022-12-17).
- Hobson, Barbara, Hellgren, Zenia och Serrano, Inma. 2018. Migrants, markets and domestic work: Do institutional contexts matter in the personal household service sector?. *Journal of European Social Policy*, 28(4):386–401. doi: 10.1177/0958928717753578.
- Hussenius, Klara. 2014. *En ovärderlig tjänst? Legitimiteten för privata städning efter sju år med RUT-avdraget*, Kandidatuppsats i sociologi, 15 h.p., Sociologiska Institutionen, Stockholms universitet. [file:///C:/Users/User/Desktop/Hussenius%202014%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/User/Desktop/Hussenius%202014%20(1).pdf). (Hämtad 2022-12-17).
- Kvist, Elin. 2013. Inte bara rena hem. Om att driva företag och organisera arbete inom den privata hushållstjänstbranschen. I Gavanas, Anna och Calleman, Catharina (red.) *Rena hem på smutsiga villkor? Hushållstjänster, migration och globalisering*. Göteborg: Makadam. 27–46.
- LO. 2010. *Skattereduktion för hushållstjänster år 2008*. Enheten för ekonomisk politik och arbetsmarknad. Stockholm, LO. https://www.lo.se/start/lo_fakta/skattereduktion_for_hushallstjanster_ar_2008 (Hämtad 2022-12-17).
- Lyckorum. 2022. <https://www.lyckorum.se/vad-kostar-hemstadning/> (Hämtad 2022-12-17).
- Marx, I. och Vandellanoote, D. 2015. Matthew Runs Amok: The Belgian Service Voucher Scheme. I Carbonnier, C. och Morel, N. (red.). *The Political Economy of Household Services in Europe*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Migrationsinfo. 2016. *Migrationsuppställningen och regeringens nya lagförslag sammanfattade*. <https://www.migrationsinfo.se/regeringens-forslag-till-forandringar-av-den-svenska-asyllpolitiken/> (Hämtad 2022-12-17).
- Motion 1997/98:Fi50 *Motion med anledning av prop. 1997/98:150 1998 års ekonomiska vårproposition*.
- Nordenmark, Mikael. 1997. Arbetslöshet, kön och familjeliv. I Ahrne, Göran och Persson, Inga (red.). *Familj, makt och jämställdhet* SOU 1997:138. Rapport till Utredningen om fördelningen av ekonomisk makt och ekonomiska resurser mellan kvinnor och män. <https://www.regeringen.se/49bbbc/contentassets/b4385da7e123445f97c41a6d32061071/familj-makt-och-jamstallldhet-del-2-av-2-sou-1997138> (Hämtad 2022-12-17).
- Nyberg, Anita. 1989. *Tekniken - kvinnornas befriare?— hushållsteknik, köpevaror, gifta kvinnors hushållsarbetstid och förvärvsdeltagande 1930-talet - 1980-talet*, avhandling, Linköpings universitet.
- Nyberg, Anita. 1999. Hemnära marknadstjänster – kvinnornas befriare?. *Kvinnovetenskaplig tidskrift*, 30(3):31–48.
- Nyberg, Anita. 2013. RUT-avdraget – subventionering av vit sysselsättning eller av höginkomsttagares fritid?. *Fronesis*, nr 42–43, s 114–130.
- OECD. 2021. *Bringing Household Services Out of the Shadows: Formalising Non-Care Work in and Around the House*. Paris, OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/fbea8f6e-en> (Hämtad 2022-12-17).
- Palamenta, Boris. 2003. Who pays for domestic help?. Perspectives on labour and income. Statistics Canada, 4(8). <https://www150.statcan.gc.ca/n1/pub/75-001-x/00803/6604-eng.html>

- Phipps, Shelley A. och Burton, Peter S. 1998. What's Mine is Yours? The Influence of Male and Female Incomes on Patterns of Household Expenditure. *Economica* 65(260): 599–613.
- Platzer, Ellinor. 2004. *En icke-lag i sökljuset: exemplet hushållstjänster i Sverige*, avhandling, Lunds universitet.
- Platzer, Ellinor. 2006. From Private Solutions to Public Responsibility and Back Again. The New Domestic Services in Sweden. *Gender & History* 18(2):211–221.
- Prop. 2006/07:94 *Skattelättnader för hushållstjänster, m.m.* <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2007/04/prop.-20060794/> (Hämtad 2022-12-17).
- Prop. 2022/23:1 *Budgetpropositionen för 2023.* <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2022/11/prop.-2022231/> (Hämtad 2022-12-17).
- Pålsson, Ann-Marie och Norrman, Erik. 1994. *Finns det en marknad för hemarbete?* Stockholm: SNS.
- Rickne, Johanna. 2019. *Kvinnor med flyktningbakgrund i rutsbventionerade företag*, SNS Analys 56. Stockholm, SNS. <https://www.sns.se/artiklar/sns-analys-nr-56-kvinnor-med-flyktningbakgrund-i-rutsbventionerade-foretag/> (Hämtad 2022-12-17).
- Rickne, Johanna. 2021. *Who cleans my house if the government pays? Disadvantaged labor market groups in the taxsubsidized domestic service sector*, IZA Policy Paper, No. 171 Provided in Cooperation with: IZA – Institute of Labor Economics, <file:///C:/Users/User/Desktop/Rickne%202.pdf> (Hämtad 2022-12-17).
- Riksrevisionen (2020) *Rutavdraget – konsekvenser av reformen.* https://www.riksrevisionen.se/download/18.185dfea217042689a765851c/1581941851838/RiR%202020_02%20Anpassad.pdf (Hämtad 2022-12-17).
- Rostgaard, Tine, Jacobsen, Frode, Kröger, Teppo och Peterson, Elin. 2022. Revisiting the Nordic long-term care model for older people—still equal?. *European Journal of Ageing* 19:201–210. <https://doi.org/10.1007/s10433-022-00703-4> (Hämtad 2022-12-17).
- SCB. 1992. SCB (1992) *I tid och otid – En undersökning om kvinnors och mäns tidsanvändning 1990/91.* SCB, Stockholm. <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/levnadsforhallanden/levnadsforhallanden/tidsundersokningar/pong/publikationer/i-tid-och-otid--en-undersokning-om-kvinnors-och-mans-tidsanvandning-199091/> (Hämtad 2022-12-17).
- SCB. 2012. *Nu för tiden En undersökning om svenska folkets tidsanvändning år 2010/11.* https://www.scb.se/contentassets/f9ec479b50e64487a8a3bcc1366b2ed6/le0103_2010a01_br_le123br1201.pdf (Hämtad 2022-12-17).
- SCB. 2017. *Färre kvinnor än män driver företag.* <https://www.scb.se/hitta-statistik/artiklar/2017/Farre-kvinnor-an-man-driver-foretag/> (Hämtad 2022-12-17).
- SCB. 2022a. *En fråga om tid. En studie av kvinnors och mäns tidsanvändning 2021 med fokus på det obetalda hem- och omsorgsarbetet.* <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/levnadsforhallanden/levnadsforhallanden/tidsundersokningar/pong/publikationer/en-fraga-om-tid--en-studie-av-kvinnors-och-mans-tidsanvandning-2021/> (Hämtad 2022-12-17).
- SCB. 2022b. *Skattereduktioner efter typ av skattereduktion, kön, ålder, inkomstklass, tabellinnehåll och år.* https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_HE_HE0110_HE0110B/Skattereduktioner/table/tableViewLayout1/ (Hämtad 2022-12-17).
- SCB. 2022c. *Nystartade företag efter näringsgren och företagarens nationella bakgrund 2021.* <https://www.scb.se/hitta-statistik/temaomraden/jamstallldhet/ekonomisk-jamstallldhet/foretagande/#137536> (Hämtad 2022-12-17).
- Skatteverket. 2011. *Om RUT och ROT och VITT och SVART.* Rapport 2011:1. <file:///C:/Users/User/Desktop/3503229/Documents/RUT%202022/Rut%20och%20rot%20svart%20och%20vitt.pdf> (Hämtad 2022-12-17).
- Skatteverket. 2018. *Skattesystemets utveckling 2006–2015 Del II Fördjupad analys av rot- och rutavdrag, investeringssparkonto och delägare i fåmansbolag ur ett jämställdhetsperspektiv.* <file:///C:/Users/User/Desktop/Skatteverket%20rapport201806.pdf> (Hämtad 2022-12-17).

- [Skatteverket. 2020. Hushållens medvetna köp av svarta tjänster 2005 och 2019. file:///C:/Users/User/Desktop/Hush%C3%A5llens%20medvetna%20k%C3%B6p%20av%20svarta%20tj%C3%A4nster%202005%20och%202019%20-%20final.pdf](#) (Hämtad 2022-12-17).
- [Skatteverket. 2022. Skattereduktion för ROT och RUT. https://www.skatteverket.se/omoss/varverk-samhet/statistikochhistorik/skatte-reduktionerochstodattgar-der.4.3152d9ac158968eb8fd1d40.html?q=statistik+skattereduktion](#) (Hämtad 2022-12-17).
- SOU 1993:43 *Uppskattat sysselsättning – om skatternas betydelse för den privata tjänstesektorn*. Betänkande av Tjänsteutredningen. [file:///C:/Users/User/Downloads/urn-nbn-se-kb-digark-4714927.pdf](#) (Hämtad 2022-12-17).
- SOU 1997:17 *Skatter, tjänster och sysselsättning. Betänkande av Tjänstebeskattningsutredningen*. [https://filedn.com/ljdBas5OJsrLJOq6KhtBYC4/forarbeten/sou/1997/sou-1997-17.pdf](#) (Hämtad 2022-12-17).
- SOU 2008:57 *Skattelättnader för hushållstjänster*. [https://www.regeringen.se/49bb38/contentassets/1bc035848c5f49419b478bea516b1ca6/skattelettnader-for-hushallstjanster-sou-200857](#) (Hämtad 2022-12-17).
- SOU 2020:5 *Fler ruttjänster och höjt tak för rutavdraget*. [https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2020/01/sou-20205/](#) (Hämtad 2022-12-17).
- SOU 2020:52 *Rutavdrag för äldre. Slutbetänkande av Rut-utredningen*. [https://www.regeringen.se/4a6375/contentassets/4cc2bc5824094c269269db5313d3d88f/rutavdrag-for-aldre-sou-202052.pdf](#) (Hämtad 2022-12-17).
- Stenius, William och Janson, Max. 2022. #Moment 22. [https://www.dcase.se/svartarbete-och-uteblivna-loner-en-tavling-jag-inte-kan-vinna/](#) (Hämtad 2022-12-17).
- SVT Nyheter. 28 oktober 2022. *Städbolaget som anlitate Magdalena Anderssons städerska friat*. [https://www.svt.se/nyheter/inrikes/stadbolag-som-anlitade-magdalena-anderssons-staderska-friat](#) (Hämtad 2022-12-17).
- Tillväxtanalys. 2018. *RUT-reformen – en deskriptiv analys av företagen och företagarna*. [https://www.tillvaxtanalys.se/download/18.62dd45451715a00666f1ea29/1586366190600/pm_2018_12_RUT-reformen_en%20deskriptiv%20analys%20av%20f%C3%B6retagen%20och%20f%C3%B6retagarna.pdf](#) (Hämtad 2022-12-17).
- Tillväxtanalys. 2020. *Skattesubventioner riktade till branscher – vad ger de för sysselsättningseffekter?* [https://www.tillvaxtanalys.se/download/18.62dd45451715a00666f1f8a3/1586366197772/Rapport_2020_01_Skattesubventioner%20riktade%20till%20branscher%20-%20vad%20ger%20de%20f%C3%B6r%20syssels%C3%A4ttningseffekter.pdf](#) (Hämtad 2022-12-17).
- Treas, Judith och De Ruijter, Esther. 2008. Earnings and Expenditures on Household Services in Married and Cohabiting Unions. *Journal of Marriage and Family*, 70(3):796–805.
- Öberg, Lisa. 1999. Ett socialdemokratiskt dilemma. Från hembiträdesfråga till pigdebatt. I Florin, Christina, Sommestad, Lena och Wikander, Ulla (red.) *Kvinnor mot kvinnor. Om systerskapets svårigheter*. Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag.

Jämställdhetsmyndigheten | Box 73, 42422 Angered | Besöksadress: Angereds torg 9
031-3929000 | info@jamstalldhetsmyndigheten.se | www.jamstalldhetsmyndigheten.se